

Monnickendam en de Koloniën van Weldadigheid (slot)

In het eerste artikel (1) werd het ontstaan van de Maatschappij van Weldadigheid geschetst, in het bijzonder met betrekking tot de stad Monnickendam. Een Maatschappij die het enorme armoede vraagstuk van de eerste helft van de 19e eeuw trachtte op te lossen door vanuit het hele land gezinnen en kinderen naar Drente over te brengen, waar zij als landbouwkolonisten een nieuw bestaan zouden kunnen opbouwen.

Dit tweede verhaal gaat over het leven in de Koloniën en over enkele ontwikkelingen binnen de Maatschappij tot circa 1860, toegespitst op de vraag hoe gezinnen, weeskinderen en individuele personen uit Monnickendam daar betrokken bij waren.

Het leven in de Koloniën (2)

In de Koloniën verbleef een meestal verpauperd deel van de Nederlandse bevolking. Daarom waren er bepaalde voorzieningen nodig om het project van de MIJ succesvol te maken en was er vanaf het begin niet alleen aandacht voor werk, onderdak, kleding en voedsel, maar ook voor opvoeding en discipline.

Behuizing

Elke Kolonie was in wijken ingedeeld en elke wijk bestond uit twintig huisjes (3), waarvan er vier bevolkt werden door zes weeskinderen, verzorgd door een echtpaar, die huisverzorgers werden genoemd. De huisjes waren allemaal op dezelfde manier gebouwd: een voorkamer annex woonkamer met twee ramen en wat meubilair, zoals een kast en een bedstee.

Achter het woonvertrek was een ruime schuur waar de koe (boter en melk) stond en de brandstof (turf) werd opgeslagen. Tot de standaard inventaris behoorde o.a. twee tafellakens en een spiegel. Het verblijf in Drente had namelijk ook iets van een heropvoeding en daarvan maakte eten aan een gedekte tafel en contrôle op het uiterlijk deel uit.

Wanneer een gezin in de Kolonie aankwam, kreeg het zo'n woning met een stuk land toegewezen, inclusief de benodigde huisraad en gereedschappen. Een paar schapen zorgden voor de mest op het land.

Eigen rekening

De inkomsten, uitgaven en schulden van elke kolonist (4) werden nauwkeurig bijgehouden. De kleding en huisraad die het gezin bij aankomst had ontvangen moest worden afbetaald en werd dan eigendom.

Omdat de meeste kolonisten niet gewend waren met geld om te gaan en het gevaar van 'verkeerd uitgeven' niet ondenkbaar was, bracht de MIJ munten in omloop die alleen in de Kolonie-winkel konden worden gebruikt.

Voedsel

Het moet voor velen iets bijzonders zijn geweest om elke dag geregeld te kunnen eten. In de eerste fase van het bestaan van de MIJ ontving een volwassene een pond roggebrood per dag, wekelijks een pond boter en elke dag een portie van circa anderhalve kilo van de in de centrale bereidde warme maaltijd. Er was een vast weekmenu:

maandag: wortelen met aardappelen en vlees

dinsdag: erwtenmoes met vlees

woensdag: knolrapen met aardappelen en spek of vlees

donderdag: gruttemoes met vlees

vrijdag: kool met aardappelen en vlees

zaterdag: aardappelen met uien en vlees

zondag: groentesoep met vlees.

Vooraf deze 'groentesoep' was zéér voedzaam. Ze was zo dik dat een lepel er rechtop in bleef staan (5).

De directeur van Frederiksoord verbaasde zich in de eerste maanden van de Kolonie over de buitengewoon grote behoefte aan voedsel. 'Het is ongelooflijk de kwantiteit eten die deze huisgezinnen dagelijks consumeeren. Ik geloof dat hunne armoede grootendeels in deze onverzadiglijke eetlust moet geleegeen zijn en ik vlei je mij dat, als zij eenmaal regt doorvoed zijnde, hierin eene gunstige verandering zal plaats hebben'.

Onderwijs

In de eerste jaren werd er onderwijs gegeven door de meester van Vledder, dhr. J.H. van Wolda, in 1844 overleden. Begin 1823 kreeg hij het toezicht over vier scholen met een totaal van 1500 leerlingen.

Vanwege een groot verzuim werd in 1832 schoolbezoek van kinderen tussen de 5 en 12 jaar verplicht gesteld. Jongens boven die leeftijd waren verplicht om twee keer per week de avondschool te bezoeken, meisjes drie keer.

De basis was het algemeen vormende onderwijs, maar er kwam ook iets van beroepsonderwijs op gang, vooral in de textiel en agrarische sector. Zo ontstond bijvoorbeeld in 1824 het Landbouwkundig Instituut Wateren, een proefboerderij annex landbouwschool. In 1845 kwam er voor de meisjes een naai- en breischool.

De wat knappere koppen konden werk vinden in de administratie van de Koloniën.

Gezondheid

De meeste kolonisten kwamen uit erbarmelijke woonomstandigheden waardoor velen er qua gezondheid en hygiëne

slecht aan toe waren. Kinderen hadden vaak schurft of andere uitslag. Daarom was vanaf het begin de gezondheidszorg een belangrijk punt. Vanaf 1827 had de Kolonie een eigen arts en was er een apotheek. Van de inkomsten van de kolonisten en de kinderen werd een klein bedrag als 'premie' ingehouden, waardoor ieder 'verplicht verzekerd' was. In 1848 zorgde een Koninklijk besluit er voor dat er een permanente geneeskundige dienst ontstond met o.a. een geneesheer en een gediplomeerde vroedvrouw. De laatste functioneerde overigens al vanaf 1838. Omdat er nogal wat Koloniebewoners stierven waren er twee begraafplaatsen aangelegd, mede ter ontlasting van de kerkhoven van de omliggende dorpen.

Godsdienst

Hoewel de MIJ op het gebied van kerk en geloof volstrekt neutraal was, zag van den Bosch wel in dat godsdienst een belangrijke bijdrage betekende om van deze mensen meer 'mens' te maken door zedelijke vorming. Op één van de gestichten in Veenhuizen stonden dan ook duidelijk leesbaar de woorden 'werk en bid'. Iedereen was verplicht om de diensten van z'n eigen kerkgenootschap bij te wonen en de kinderen kregen catechisatie. De eerste jaren gingen de protestanten naar de kerk in Vledder en Steenwijkerwold, maar door de snel groeiende Koloniebevolking was er al spoedig gebrek aan ruimte. Doordat die kerk bovendien bouwvallig was, moesten de diensten in de nabijgelegen school worden gehouden. Pas in 1855 beschikte de Protestantse gemeente van Frederiksoord en Willemsoord over een eigen kerkgebouw. Ook de Rooms-Katholieken hadden hun eigen bijeenkomsten. Werd de mis vanaf 1822 in een schoolgebouw opgedragen, in 1845 kon er een Rooms-Katholieke kerk in gebruik worden genomen. Omdat er in Wilhelmina-oord veel Joden waren, werd er voor hen in 1838 een aparte school gebouwd die zaterdagdienst deed als synagoge.

Drankmisbruik

Een maatschappelijk probleem van de eerste orde was het drankmisbruik waar zowel kolonisten als huisverzorgers en wijkmeesters zich bij tijden schuldig aan maakten. De directeur schreef op 5 januari 1821: 'De geneigdheid tot de drank neemt met de verbeterde omstandigheden toe, waartegen ik de strengste maatregelen moet nemen; 14 jongens en meisjes heb ik zeer laat in de avond door twee onderofficieren uit een kroeg in Vledder doen halen en dezelve drie maanden binnen de Kolonie geconsigneerd (in bewaring gegeven, caeg). Ik durf niet hopen die geneigdheid tot sterke drank te kunnen uitroeien, maar wel dezelve te onderdrukken'.

Tucht

Kolonisten mochten hun huishouding naar eigen inzicht inrichten, maar ieder was verplicht om de koloniale reglementen in acht te nemen. Een strenge vorm van discipline bleek onmisbaar voor deze mensen die qua opvoeding weinig hadden meegekregen. Tot 1825 zorgde de Politie van Steenwijk voor het uitoefenen van het gezag, daarna kreeg de MIJ een eigen 'politie-apparaat' die later 'Raad van Tucht' werd genoemd. Op overtreding van de reglementen kwamen straffen te staan, zoals één of meer dagen opsluiting of overplaatsing naar de strafkolonie de Ommerschans. Bij onverbeterlijkheid kon men zelfs uit de Kolonie worden weggestuurd.

Huwelijk

Zowel de gezinshoofden als de kinderen moesten toestemming vragen om te mogen (her)trouwen. Gezinshoofden konden na hun (nieuwe) huwelijk in de Kolonie blijven maar kolonistenkinderen moesten vanaf hun huwelijksdag de Kolonie verlaten, tenzij ze met een reeds gevestigde weduwe of weduwnaar trouwden. Hoe moeizaam een en ander soms verliep, leert ons de geschiedenis van de dochter van Adriaan Krunenberg, verderop in dit artikel.

Desertie

Regelmatig gingen bestedelingen er vandoor. Heimwee, wanhoop, moeilijkheden met de pleegouders, zucht naar avontuur of sexueel verkeer met gevolgen, vormde daarvoor dikwijls de reden. Sommigen kwamen na korte tijd weer terug of werden door de politie teruggebracht. Anderen bleven spoorloos. Ook diverse kolonisten- en weeskinderen uit Monnickendam hebben de Kolonie na een korter of langer verblijf heimelijk verlaten. Zo bijvoorbeeld Dirk Roos.

Dirk Roos

Van Dirk (hij is geen familie van de in het eerste artikel genoemde Albert en Geertje Roos) horen we voor het eerst in 1846. De notulen van het weeshuis vermelden op 19 mei 1846 een brief uit Amsterdam, waarin staat dat Antje Roos, armlastige van de Hervormde gemeente Monnickendam als zwangere vrouw in het binnengasthuis te Amsterdam was opgenomen, waar ze op 27 april werd verlost van een zoon die Dirk werd genoemd. De vader is niet bekend. Het was haar tweede kind want op 23 januari 1842 wordt er een Pieter gedoopt, geboren op 29 december 1841, met de vermelding 'in onegt geboren', zoon van Antje Roos. Mogelijk is zij de Antje Roos die op 2 oktober 1825 als Hervormd lidmaat wordt

aangenomen en op 5 september 1826 naar Zuiderwoude vertrekt.

Er is een beetje getouwtrek wie voor het kind verantwoordelijk is, de Diakenen van de Hervormde gemeente of de Regenten van het weeshuis.

Uiteindelijk wordt besloten dat beiden vijf jaar lang de helft van het onderhoud voor dit kind, dat bij een echtpaar wordt ondergebracht, zullen betalen.

Als Dirk in 1851 vijf jaar wordt, herinneren de Diakenen op 3 juni de Regenten aan een afspraak dat het kind op die leeftijd naar Drente zou worden overgebracht. Maar Dirk blijft voorlopig bij zijn pleegouders: politiedienaar Laurens Koster, geboren in 1795 te Amsterdam, getrouwd met Hendrika Rijnders, geboren in Hoogeveen op 25 december 1806. Beiden kwamen uit Buiksloot en zijn op 24 oktober 1843 als Hervormd lidmaat ingeschreven. Laurens kon 'geen afstand van het kind doen' en belooft Dirk voor eigen kosten te zullen onderhouden.

Vijf jaar later. Dirk Roos is nog steeds bij Laurens Koster en Henderika Rijnders ondergebracht, maar door het overlijden van Henderika op 13 december 1855, kan Laurens niet langer voor Dirk zorgen en zal de jongen alsnog naar Drente worden gestuurd. Maar opnieuw gaat zijn vertrek (nog) niet door.

Het is 8 mei 1857 als de PC aangeeft dat Dirk Roos naar de Kolonie kan komen ter vervanging van de ontslagen Jacob Butterman. Hij moet dan wel in het bezit zijn van een stamlijst (familiegegevens, caeg) en een geboorte-acte die nodig was met het oog op zijn toekomstig dienen bij de Nationale Militie.

In het jaaroverzicht van 1 januari 1860 staat dat Dirk, 13 jaar oud, op 27 juli 1857 is 'opgezonden' en dan in het opvoedingsgesticht te Waveren verblijft.

In het najaar van 1860 is Dirk van het gesticht te Wateren naar de algemene Kolonie overgeplaatst en ingedeeld bij een geschikt huisgezin. Zijn werkkraft wordt getaxeerd op f 0,80 per week 'zoodat hij om tot zijne noodwendige behoeften te komen nog f 0,46 toelage ontvangt. Hij heeft echter niet willen begrijpen dat hij alleen door een werkzaam gedrag vooruit kon komen en klaagde onophoudelijk bij mij, dat hij de bepaalde verdiensten van f 0,80 per week niet kon maken'. De directeur heeft hem meerdere keren voorgehouden dat bestedingen van zijn leeftijd meer dan het dubbele verdienen, maar' hij verkoos de goede weg niet te bewandelen'.

Luiheid en tegenzin tot werken worden Dirk toegeschreven.

Het Kolonie-overzicht van 1 januari 1861 zegt dat hij 'klein van persoon is en niet sterk'.

Op 12 juli 1861 schrijft de Directeur van Frederiksoord aan de Regenten van het weeshuis dat Dirk 'op 10 mei eigendunkelijk de kolonie heeft verlaten, terwijl wij tot op heden van dien jongeling niets hebben vernomen'

Hoe het hem is vergaan wordt duidelijk als er op 13 augustus 1861 een brief van een zekere A. Kuiper uit de Haarlemmermeer op tafel komt. Dirk Roos is bij hem aan komen lopen en de heer Kuiper is niet ongenegen om Dirk, vanwege menslievendheid, bij zich te houden, onder voorwaarde dat hij 75 ct per week voor kleding zal ontvangen.

Omdat Dirk in eerste instantie een armlastige van de diakonie is, wordt de brief aan de Diakenen overhandigd. Hun antwoord is dat Dirk Roos zich, wegens overheidsregels, heeft te vervoegen bij de burgmeester van Haarlemmermeer. Blijkbaar is dat gebeurd en daarom besluiten Diakenen en Regenten samen om de 75 ct voor Dirk Roos op te brengen.

Dirk Roos is enkele jaren later echter naar Monnickendam teruggekeerd. Volgens het Bevolkings Register is hij in 1867 ingeschreven met als beroep boerenknecht. Hij was ongehuwd en is op 9 juni 1869 met onbekende bestemming vertrokken. Daarna ontbreekt het spoor.

Tijmen bij 't Vuur

Een andere deserteur is Tijmen bij 't Vuur. Hier komt zijn verhaal.

Tijmen is op 22 augustus 1836 in Monnickendam ter wereld gekomen, zoon van Cornelis bij 't Vuur, geboren in Monnickendam op 14 december 1805, lidmaat van de Hervormde gemeente na belijdenis in december 1823 en overleden te Monnickendam op 22 februari 1844. Tijmens vader Cornelis was o.a. zeepziedersknecht, boerenknecht en schippersknecht en trouwde op 1 augustus 1824 in Katwoude met Geertje Martens Korsloot, geboren in Oosthuizen op 11 juni 1800 en in maart 1823 als Hervormd lidmaat van Monnickendam ingeschreven, is de dochter van Maarten Korsloot en Neeltje Zwaan. Ze is op 22 augustus 1836 in Monnickendam overleden als gevolg van de geboorte van haar vijfde kind, waardoor Tijmen vanaf zijn geboorte al een half-wees was.

Cornelis en Geertje kregen 5 kinderen:

* Maretje, geb. 14.1.1825, begr. 16.9.1826

* Neeltje, geb. 6.6.1829, begr. 18.10.1830

* Neeltje, geb. 24.1.1831, ovl. 22.7.1832

* Neeltje, geb. 22.4.1833

* Tijmen, geb. 22.8.1836

Na het overlijden van Geertje Korsloot trouwt Cornelis op 25 juni 1837 met weduwe Geertje Baan, afkomstig uit Hoorn, maar in Edam geboren, dochter van Abraham Baan en Claasje Hellingman. Cornelis en Geertje Baan krijgen tussen 1839 en 1842 nog drie kinderen,

Cornelis bij 't Vuur overlijdt, nog maar 38 jaar oud, op 22 februari 1844. Op 6 maart worden Neeltje (1833) en Tijmon (1836) 1844 in het weeshuis opgenomen.

Neeltje gaat op 1 november 1851 naar Edam en wordt dienstbode. Ze is op 21 mei 1852 officieel uit het weeshuis ontslagen en krijgt haar 'uitzet' mee: kleding, schoenen en een klein geldbedrag. Over Tijmon die het timmervak zal leren, valt wat meer te vertellen.

Op 26 december 1849 blijkt dat Tijmen bij 't Vuur zich de week daarvoor schuldig heeft gemaakt aan diefstal van voorwerpen en geld. Hij heeft bekend en wordt in het aardappelhok opgesloten met het blok aan zijn been. Een half jaar later is het weer raak. Op 23 juli 1850 bericht de weeshuismoeder aan de Regenten dat uit haar secretaire een beursje is ontvreemd met daarin f 3,50. Ook dit keer is Tijmen de dader.

Gevraagd wordt aan de heer A. Göckel, kantonrechter in Monnickendam, om Tijmen eens duidelijk zijn rechten en plichten onder ogen te brengen. Als straf krijgt hij acht weken huisarrest na werktijd en ook op zondag 'hem aanzeggende dat hij onder het opzicht van de politie stond'.

Terwijl Tijmen bij 't Vuur nog onder dat politietoezicht staat, heeft hij zich, zo blijkt op 7 september, opnieuw schuldig gemaakt aan ontvreemding van geld, dit keer bij het doen van boodschappen voor zijn baas.

Na overleg met de kerkeraad wordt met algemene stemmen besloten dat Tijmen naar de kolonie gestuurd zal worden omdat 'zij hem niet langer vertrouwen tussen de andere kinderen en bang zijn dat hij eerdaags aan de burgerrechter gegeven zal moeten worden'.

Er gaat een briefje naar Den Haag met de vraag wanneer Tijmen terecht kan.

Maar nog voor er antwoord is, gaat het opnieuw mis.

Op 14 januari 1851 blijkt Tijmen bij 't Vuur zich weer schuldig heeft gemaakt aan ontvreemding, waardoor zijn baas, de heer Cornelis Kater, hem niet langer in dienst kan houden, hetgeen door de SC met leedwezen wordt ontvangen.

Op 28 januari wordt nagedacht over de vraag of er mogelijkheden zijn om Tijmen van 't Vuur, die zich bij herhaling schuldig heeft gemaakt aan misdaden, terug te houden van de Kolonie, 'aangezien genoemde jongen zo dringend smekend vraagt in het weeshuis te mogen blijven met de plechtige belofte zich beter te zullen gedragen'.

Het gaat een half jaar goed, maar op 26 augustus 1851 worden de Regenten van het weeshuis bij de weeshuismoeder geroepen met de mededeling, dat 'de spaarpot van Klaas Lammes, Tijmon bij 't Vuur en Gerrit Mol, die in een kastje was gesloten, geheel leeg daaruit te voorschijn was gehaald'.

Nu is het geduld van de Regenten op. Tijmen, 15 jaar, wordt naar de Kolonie van Weldadigheid 'opgezonden' en is daar op 9 of 10 oktober 1851 aangekomen.

Het blijft rustig tot 12 februari 1854. Dan schrijft Tijmen een brief aan de SC. Hij woont in Frederiksoord bij Johannes Verbeek in huisje nummer 122 en vraagt 'of er geen mogelijkheid zoude bestaan dat hij van dezelve verlost werd ten einde weder hersteld te worden in de voorregten die de wees aldaar genieten. Het tweejarig verblijf alhier heeft hem geleerd prijs te stellen op voorregten die hem vroeger onverschillig waren'. Hij belooft 'bij deze plegtig zich voortaan braaf te zullen gedragen' en ondertekent met 'Uw Edele gehoorzame dienaar'.

Blijkbaar heeft de SC zijn verzoek niet gehonoreerd, want eind februari 1856 heeft Tijmon de Kolonie heimelijk verlaten. In een brief schrijft hij dat hij bij een boer in dienst kan komen en vraagt om enkele kledingstukken. Maar dat verzoek wordt door de Regenten afgewezen. De reden van zijn desertie wordt door de directeur verklaard: 'Hij had zich onordelijk gedragen en had uit vrees voor straf tot de vlucht besloten'.

Van nazaten van Tijmen van 't Vuur, kreeg ik nog wat aanvullende informatie over het verdere verloop van zijn leven.

Tijmen is na zijn desertie op 2 mei 1856 in het leger terechtgekomen en ingedeeld als miliciën voor de tijd van vijf jaar. Het jaar daarvoor was hij nog te klein bevonden, maar nu goedgekeurd. Hij heeft tussentijds getekend om als koloniaal naar Nederlands Indie te gaan. Daar is hij twaalf jaar geweest en heeft o.a. meegevochten bij wat werd genoemd 'de onderdrukking van verschillende binnenlandse opstanden', waaronder die van Atjeh.

Op 8 december 1870 is Tijmen uit de militaire dienst ontslagen vanwege uitgebreide 'aderspatten der onderste ledematen'. Veertien juni 1873 komt hij in Den Helder aan en wordt op elf november van dat jaar als inwoner van Warder genoteerd met als beroep: boerenknecht en daarna postbode.

Op 30 januari 1876 trouwt Tijmen in Warder met Elisabeth Oderkerk. Deze Elisabeth ging bij de boerenbevolking in Warder uit 'bakenen' en hielp daarnaast haar man met de postbezorging, met name als Tijmon, ter aanvulling van zijn geringe inkomsten, met een schuitje groenten ging venten. Tijmen en Elisabeth krijgen drie kinderen: Cornelis (1877), Geertje (1879) en Maria Katriena (1881)

Elisabeth Oderkerk, ze was één van een tweeling, is op 20 november 1845 in Ipendam geboren, dochter van Adriaan Oderkerk die op 9 februari 1845 met Geertje Dirks Schaasbergen was getrouwd. De familie Oderkerk kwam oorspronkelijk uit Harderwijk.

Elisabeth is rond 1919 in Bloemendaal overleden, Tijmen op 5 juli 1905 in Warder, 69 jaar oud.

Ontslag uit de Kolonie

Veel ouderen en kinderen hebben de Kolonie met 'ontslag' verlaten, d.w.z. met toestemming van de directeur en de SC van herkomst. Sommigen vonden in de regio een baantje bij een boer of als dienstbode. Anderen moesten of gingen vrijwillig in militaire dienst of vertrokken naar zee.

Ook zien we een aantal kinderen, op een leeftijd dat zij zichzelf min of meer konden onderhouden, terugkeren naar het

dorp of de stad waar ze vandaan kwamen. Dat paste in de regeling die in 1830 van kracht was geworden.

'De SC zal de belangen der geplaatsten, hetzij bij derzelve overeenkomst met verlof, hetzij wanneer haar daartoe uit de koloniën aanzoek mogt worden gedaan, in de plaatsen van waaruit zij zijn opgenomen zoveel mogelijk bevorderlijk zijn'(art. 32). Van die verloffregeling werd ook door bestedingen uit Monnickendam gebruik gemaakt, zoals verderop zal blijken.

Ontwikkelingen binnen de MIJ

Was er in 1818 een enthousiaste start van de MIJ, al snel nam het aantal leden en contribuanten af. Vanaf 1826 waren het er, landelijk gezien, zo'n 10.000. In 1843 bedroeg het ledental 8593, verdeeld over 97 subcommissies.

Het bestuur van de MIJ verweet veel SC's laksheid. Er werden te weinig nieuwe leden geworven, de contributies werden niet op tijd geïnd of veel te laat overgemaakt.

Ook in Monnickendam nam de belangstelling voor de Maatschappij steeds meer af. Op 19 januari 1844 schrijft secretaris R. de Vries:

'Met leedwezen zien wij dat deze voor onze stad zo heilzame inrigting bij ieder jaar hare vernietiging nadert door de geringe belangstelling der ingezetenen, zoodat wij over 1843 eene som van slechts f 39,- met ruim f 31,- van Broek in Waterland kunnen remitteren'(overmaken, caeg). Uit het vervolg van dit schrijven blijkt dat ook diverse leden van de Raad voor hun lidmaatschap hadden bedankt. Ze worden met een persoonlijk schrijven opgeroepen om terug te komen op hun besluit.

Invloeden van buitenaf

Ook wat er door bezoekers over de MIJ geschreven werd, bleek een rem te zijn voor de participatie van velen. Het dagboek van de heren van Jacob van Lennep en Dirk van Hogendorp (6) is daar een inmiddels bekend voorbeeld van. In de leatuurverwijzing (zie onderaan artikel 1) worden meer criticasters genoemd uit zowel binnen- als buitenland.

Financiële problemen

Vooraf tussen 1830 en 1860 ontstonden er voor de Maatschappij zware tijden, die het voortbestaan in gevaar hebben gebracht. De problemen werden vooral veroorzaakt door gebrek aan financiële middelen. Maar ook de afwezigheid van Van den Bosch, de 'motor' van de MIJ, speelde een belangrijke rol. Ondanks zijn verzet stelde Koning Willem I Van den Bosch aan tot Gouverneur-Generaal van Oost-Indië waar hij van 1830 tot 1834 verbleef. Zijn persoonlijke leiding en dagelijkse toezicht werd maar voor een deel opgevangen. Die inspirerende leiding werd na zijn overlijden in 1844 nog meer gemist.

De kosten voor de aanleg van de verschillende Koloniën waren veel hoger uitgevallen dan was geraamd. Zo had men bijvoorbeeld niet voldoende rekening gehouden met de kosten die het aanleggen van wegen, bruggen, fabrieken en werkplaatsen met zich meebracht. Ook werd er veel minder werk verricht dan was voorzien. Het bleek vrijwel onmogelijk, uitzonderingen daar gelaten, om mensen uit de stad in korte tijd om te vormen tot landarbeiders. En omdat veel ouderen en jongeren, zowel lichamelijk als geestelijk, feitelijk ongeschikt waren voor het zware werk op het land, is het niet vreemd dat het wat anders is gegaan dan men had gehoopt of verwacht.

In 1827-1830 waren er ook nog eens buitengewoon slechte oogsten en door overvloedige regenval werd de turf die als brandstof diende niet droog. Er was sprake van een grote veesterfte waar vooral de 'mestbereiders' bij uitsteking - schapen - de dupe van werden. Waren er in 1826 nog 1600 schapen, zes jaar later was dat nul! Er moest mest gekocht worden en dat kostte extra geld (7). Er kwam een nieuwe staatslening, maar omdat de Belgische Opstand van 1830 plotseling alle aandacht opeiste, waren er maar weinig mensen die er op inschreven

Regeringsrapport

Om een en ander te verbeteren kwam er in 1830 een nieuw en uitvoerig regelement voor de landelijke SC's. Maar het chronisch geldgebrek van de MIJ bleef. De financiële nood van de MIJ werd zelfs zo groot dat er een beroep op de regering moest worden gedaan. Jaarlijks was er bijna een half miljoen gulden tekort, voor een deel veroorzaakt door de eerder genoemde tegenslagen. Een in 1834 uitgebracht regeringsrapport leidde tot grote financiële bijdragen van het Rijk en vanaf dat moment hielden staatscommissies toezicht op de financiële gang van zaken bij de MIJ. Maar velen waren de mening toegedaan dat de MIJ moest blijven bestaan.

In 1843 werd er door de regering een nieuw kontrakt met de MIJ gesloten. De Staat kocht alle roerende en onroerende goederen in Veenhuizen en de Ommerschans en stond die vervolgens weer in vruchtgebruik aan de MIJ af, welke zich kontraktueel verplichtte om 9200 personen te verplegen.

Scheiding van belangen

Het bleef echter kwakkelen met de financiën. In 1850 was de nood opnieuw hoog dat de regering genoodzaakt was andermaal een staatscommissie in te stellen. Het rapport van deze Commissie stond een scheiding tussen de vrije en onvrije koloniën voor. Onderhandelingen tussen de regering en de MIJ leidde er uiteindelijk toe dat de gestichten Veenhuizen en Ommerschans op 15 september 1859 onder rijksbeheer kwamen. De kort daarvoor geconstitueerde

nieuwe Maatschappij van Weldadigheid verkreeg kosteloos alle eigendommen van de vorige MIJ.

De doelstelling van de nieuw opgerichte 'Vereeniging de Maatschappij van Weldadigheid' werd als volgt geformuleerd: 'medewerken tot verbetering van den toestand der lagere volksklassen'. De administratie vond niet langer in Den Haag maar in Frederiksoord plaats.

Tot zover een kort overzicht van het wel en wee van de MIJ tot halverwege de jaren vijftig van de 19e eeuw. Gelet op de notuleringen is de SC in 1856 opgehouden te bestaan, waarna de betrekkingen met de MIJ zijn overgenomen en voortgezet door de Regenten van het Gereformeerd weeshuis (8).

Monnickendam en de omringende gemeenten

Op 24 juni 1818 had Frederik, Prins der Nederlanden aan de stadsbesturen een brief geschreven over de oprichting van Subcommissies in elke plaats. Omdat het echter voor de PC onmogelijk zou zijn om met een SC van elk dorp of gehucht apart in contact te staan, was gekozen voor een vorm van centralisatie.

'Wijders, de Besturen dier Steden, waar eene Regtbank van Eersten Aanleg is gevestigd, nog te verzoeken, om, in al de Dorps-Gemeenten, onder derzelve Geregtsban behoorende, met hulp der Heeren Provinciale Gouverneurs, mede te willen benoemen zoodanige Sub-Kommissiën, bestaande ieder uit den eersten daar aanwezigen Ambtenaar, het zij Burgemeester of Schout, één der Geestelijken, of twee, waar meer dan één kerkgenootschap bestaat, indien zulks voor de belangen der MIJ wordt oorbaar geacht, een derden (of vierden) persoon, zijnde een inwoner der gemeente, en tevens Lid der MIJ, ter keuze van de zoo even genoemden.

Deze Dorps-Kommissiën zijn bestemd, om met de Stedelijke Kommissiën, tot wier Gergtsban zij behooren, te korresponderen; terwijl deze laatste en alle andere Sub-Kommissiën der kleinere Steden, korresponderen met de Kommissie van Weldadigheid zelve'. Hoe dat in Monnickendam geregeld was kunt u in het eerste artikel lezen.

De SC van Monnickendam behoorde, samen met die van Medemblik, Enkhuizen, Hoorn, Edam en Purmerend tot het Arrondissement van Hoorn.

Wat Monnickendam betrof ging het om de dorps SC's van Broek in Waterland (incl. Uitdam en Zuiderwoude), Buiksloot, Marken, Nieuwendam/Zunderdorp, Landsmeer/Watergang, Schellingwoude, Durgerdam en de verenigde gemeenten Ransdorp en Holisloot.

Ook Katwoude viel onder Monnickendam.

Een overzicht van eind 1819 geeft aan dat Marken 9, Buiksloot 9, Nieuwendam/Zunderdorp 43 en Katwoude 6 leden/contribuanten had.

De correspondentie laat zien dat het contact tussen de SC van M'dan en die van de genoemde dorps SC', met uitzondering van Broek in Waterland, moeizaam is verlopen en van beperkte duur is geweest, ondanks de vele uren die secretris B.J. Gerving gemaakt heeft om de contacten met de voornoemde dorpen te onderhouden.

Broek in Waterland - het gezin Westerveld

De enige plaats met wie langdurig goede contacten werden onderhouden was Broek in Waterland. December 1818 had Broek al 58 leden die samen ruim f 150,- aan contributie opbrachten. De SC van Broek in Waterland, bestaande uit schout Harmen Bakker, Ds. B.G. Haverkamp en Klaas Harmensz Bakker, heeft als eerste een gezin voor de Kolonie 'geleverd'. Het gezin Westerveld behoort tot de 52 gezinnen die in 1818 als eersten naar de proefkolonie zijn overgebracht.

Jan Cornelis Westerveld was oorspronkelijk afkomstig uit Groningen maar via Schellingwoude in Broek in Waterland terechtgekomen. Hij trouwde op 3 maart 1798 met Lobbetje Dirks de Bood, weduwe uit de Broekermeer en na haar overlijden op 30 oktober 1801 met Vrouwtje Hendriks Krol, oorspronkelijk afkomstig uit Noordwolde, maar via Purmerland in Broek komen wonen. Met Vrouwtje Krol en de kinderen is hij naar de Kolonie vertrokken.

Uit zijn eerste huwelijk was op 9 april 1800 Aaltje geboren.

Uit zijn tweede huwelijk Cornelis, 24.6.1804; Hendrik, 6.12.1805; Lijsje, 17.9.1807, Gerrit, 27.5.1810 en Trijntje, 4.6.1816.

Over het verblijf van dit gezin in Drente heb ik in de archieven van Purmerend en Monnickendam geen informatie gevonden, maar die moet in het archief te Assen zeker te vinden zijn.

Op 27 april 1830 schrijft de PC in Den Haag aan de SC van Monnickendam, dat de SC van Broek in Waterland om het ontslag van het gezin Westerveld gevraagd heeft. De PC is akkoord.

Jan Westerveld heeft met zijn gezin dus een jaar of twaalf in de Kolonie doorgebracht.

Nieuwendam - het gezin Moen

Ook uit Nieuwendam is een gezin naar Drente overgebracht.

De SC van Nieuwendam, in 1818 bestaande uit Ds. Reinier Arnoldus van Deursen, Albert Keizer, G. Ruigrok van der Werf, de RK priester, Broer ten Velden, Ds. Antonius de Beer en Cornelis Kok, schrijft op 28 september 1820: 'Wanneer zullen de gemeentes van Nieuwendam en Zunderdorp in de ontlasting van een door haar voorgedragen arm huisgezin, bij de PC in aanmerking komen?

Op 21 februari 1821 komt Nieuwendam met een huisgezin, bestaande uit man, vrouw en twee kinderen, benevens drie in te delen kinderen die verlaten zijn door hun ouders. Het verzoek om plaatsing wordt door de SC van Monnickendam

doorgestuurd. Op 3 april wordt er één kind teruggetrokken.

Uit gegevens van de MIJ blijkt dat Willem Gerrits Moen, samen met zijn vrouw Jannetje Hogendorp en zijn kinderen Gerrit en Jannetje, op 11 juli 1821 is aangekomen. Bij hen waren ook nog drie 'vreemde' kinderen: Hendrik Mol, Grietje Budes en Geertje Blauw. Zij verbleven allen op hoeve nr. 50.

Op 22 september 1824 schrijft de PC aan de SC dat Moen, na verlof in juli nog steeds niet is teruggekeerd en vraagt om navraag te doen bij de SC van Nieuwendam of hij daar misschien verblijft.

Op 2 augustus 1825 is Moen nog steeds niet terug. Hij heeft zijn vrouw en twee kinderen achter-, zeg maar in de steek gelaten. Zij moeten onder 'bekrompene omstandigheden verkeren en tot schade van de MIJ onderhouden worden'.

Opnieuw wordt de vraag gesteld waar Moen zit en waarom hij niet is teruggekeerd.

Op 20 februari 1826 wordt officieel bevestigd dat Willem Moen de Kolonie heimelijk heeft verlaten en zijn vrouw en twee eigen en twee ingedeelde kinderen achtergelaten. Daarna ontbreekt het spoor.

Invaliden

Veel SC's, ook die van Monnickendam, stuurden nogal eens mensen naar de Koloniën die eigenlijk ongeschikt waren. Vaak bleek dat pas wanneer deze mensen al in de Kolonie gearriveerd waren, soms ook al voor een eventueel vertrek. Drie voorbeelden.

Jan van Doorn

In 1839 vraagt de SC, waarschijnlijk tegen beter weten in, of Jan van Doorn in Drente terecht kan. Hij is 61 jaar, geboren in de Bilt op 17 april 1778 als zoon van Klaas van Doorn en Jannetje Capiet, maar woont in Monnickendam aan het Zuideinde. Jan was tuinmansbaas die op een 'heerschap' (adellijke woning, caeg) gewerkt heeft. Hij is niet gewend om zwaar werk te verrichten zoals spitten of graven, maar kan wel kweken, snoeien en tuintjes opknappen. Hij is echter langzaam in zijn werkuitvoering.

Het antwoord van de PC op 12.4.1839 is voorspelbaar: 'op grond van bovenvermelde missieve vervatte inlichtingen te zijner aanzien komt hij ons voor de Kolonie niet zeer geschikt voor en wij maken dus zwaarigheid hem daarvoor aan te nemen'.

Twee maanden later, op 21 juni, is de 61-jarige Jan overleden.

Johanna Marees

Op 12 januari 1825 schrijft de SC dat de Regenten van het weeshuis zijn komen te zitten met twee kinderen. Eén daarvan is de 19-jarige Johanna Anthonia Sijmons Marees, geboren op 5 oktober 1805 in Zuiderwoude, dochter van Sijmen Marees en Maria Lafarque, de laatste op 27 december 1813 in Monnickendam begraven.

Johanna heeft een gebrek aan haar rechterhand en zonder dat gebrek te verdoezelen wordt de PC gevraagd of ze naar Drente kan komen. Ook hier hetzelfde, voorspelbare, antwoord. Ze kan niet terecht omdat het gebrek aan heer rechterhand 'ons toeschijnt het zelve ongeschikt te maken tot het verrigten van handenarbeid'.

Johanna, waarvan de weeshuisnotulen zeggen dat zij 'verlaten' is geworden, is dus niet in de Kolonie terecht gekomen. Ze was ook 'van een zeer ongemakkelijke imborst', moeilijk in de omgang dus.

Henriette Oremus

Op 19 september 1840 wordt Henrietta Clasina Oremus geboren.

Ze is de dochter van schoenmaker Gerrit Bos, RK, geboren in 1817, die op 20 mei 1839 trouwt met Hendrina Oremus, in 1813 geboren in Langbroek (bij Doorn), eveneens RK en op 29 september 1853 overleden. Ze is de dochter van Barnardus Oremus en Maria de Bie.

Gerrit Bos, de zoon van Ariaan Bos en Maritje Nooij, is 31 jaar bij zijn huwelijk, weduwnaar van Maartje Pol.

Henriette (Hendrina) Oremus woont, als ze wordt opgenomen, in Monnickendam, daarvoor te Amsterdam en daarvoor in Utrecht. Ze kan schrijven. Ze gaat op het algemeen kontrakt van 1826 naar Frederiksoord en wordt op 13 mei 1855 ingeschreven. In de Kolonie is ze op verschillende adressen ondergebracht geweest.

Henrietta was hulpbehoevend. Ze is op 9 juni 1859 met onbepaald verlof vertrokken en op 1 augustus 1859 formeel uit de Kolonie ontslagen.

Gezinnen

Uit Monnickendam zijn diverse gezinnen richting Frederiksoord vertrokken. In het eerste artikel worden er al enkele genoemd. Hier nog eens vijf gezinnen waarvan we het spoor volgen.

1. Het gezin Klaver/Pothoven

Begin 1825 vraagt de 34-jarige tuinman Dirk Klaver aan de SC of hij met zijn gezin in het etablissement Veenhuizen geplaatst kan worden.

Dirk, geboren 25 februari 1791 en Hervormd lidmaat in 1810, trouwt op 31 januari 1813 met Jannetje Carbaat, geboren in IJpendam in 1792, dochter van Andries Gerritsz Carbaat, op 2 januari 1780 getrouwd met Maretje Filippus Peet uit

Hilversum. Mogelijk zijn Dirk en Jannetje gescheiden, want hoewel Jannetje pas in 1828 in Monnickendam overlijdt, trouwt Dirk op 21 april 1822 met Anna Pothoven, geboren op 25 januari 1787 in Edam, Hervormd lidmaat in 1810, dochter van Reijnier Pothoven die op 24 augustus 1783 in Edam trouwt met Meijnsje Tolk.

Dirk (hij heet eigenlijk Dirk Taaij Klaver) is bij zijn tweede huwelijk 31 jaar, zoon van nagtwagt Adam Hendriks Klaver die 27 april 1782 ondertrouwt met Jannetje Dirks Taaij, dochter van Dirk Taaij en Trijntje Gerrits Kroon. Adam en Jannetje behoorden tot de gealimenteerden.

Anna Pothoven had al twee kinderen: Adam, die op 9 november 1818 en Meijnsje die op 12 september 1820 is geboren. De vader van beide is onbekend, maar mogelijk was Dirk de vader. Bij het huwelijk zijn deze twee kinderen geëgt.

Dirk en Anna krijgen zelf ook nog twee kinderen zodat het gezin uit zes personen bestond:

* Adam, geb. 9.11.1818

* Mijnsje, geb. 13.9.1820, later dienstbode, op 17 augustus 1849 in Rotterdam overleden.

* Jannetje, geb. 18.7.1822

* Hendrik, geb. 11.12.1823, onderwijzer, trouwt Nieuw Helvoet 11 mei

1848 met Elisabeth Cornelia van Beek, trouwt (2) Bergen op Zoom 15 mei 1856 L.H. Buijteweg.

SC-lid Van Marle schrijft aan de PC: 'zij zijn zeer geschikte voorwerpen in de kragt van haar leven en bekwaam tot hetgeen van haar geëischt wordt. Kunnen ook zeer goed leezen en schrijven'.

Op 12 januari 1825 komt er antwoord uit Den Haag dat ze de familie Klaver graag willen ontvangen en op 13 april komt er bericht dat de familie naar Veenhuizen kan vertrekken 'alwaar het zelve van stonden aan kan worden opgenomen, om als arbeiders te worden gevestigd'.

De Heer P.J. Ameshoff, kassier van de MIJ te Amsterdam, 'zal zich op ons verzoek, naar gewoonte verledigen met de verzorging en de verdere opzending van het transport vandaar. Het transport zal ter geschikter tijd plaatsvinden vanuit Amsterdam, maar men moet er voor zorgen op een dinsdag of zaterdag in Amsterstam aan te komen, omdat de beurtschipper naar Steenwijk alleen op die avonden vaart'.

Op zaterdag 23 april 1825 vertrekt het gezin Klaver naar Amsterdam. Klaver krijgt een gezinsoverzicht mee, ondertekend door secretaris Wagner.

Hij is ook genegen om een lessenaar met tekengereedschap, een mand en een kinderstoel vanuit Monnickendam mee te nemen. Op 24 april 1825 worden Klaver c.s. te Willemsoord ingeschreven.

We zijn dertien jaar verder als we weer iets van hen vernemen. Uit een brief van de SC d.d. 10 oktober 1838 blijkt dat Dirk Klaver nog steeds in de Kolonie verblijft, maar op 12 april 1839 bevindt hij zich als zaalopziener in Veenhuizen, waar hij op 17 december 1839 is overleden. Als ook Anna op 20 september 1841 is overleden vraagt de SC op 13 januari 1842 om gebruik te mogen maken van de plaats te Veenhuizen die vacant is geworden door het overlijden van Dirk Klaver en zijn vrouw.

(Het archief van het Huiszittenhuis heeft onder 5 de notitie dat ene A. Klaver in 1847 als bedelaar, vanuit den Bosch, is overgebracht.

2. Het gezin Krunenberg/Hessels

Omdat er een hoeve is vrijgekomen wordt op 16 augustus 1838 het Lutherse gezin Krunenberg voorgedragen. De naam wordt ook wel als Kruunberg, Krunberg of Krömberg geschreven.

Het gezin is geschikt en genegen naar Drente te gaan, maar de SC wil eerst weten of het een probleem is, dat de man jaren daarvoor crimineel gestraft is geweest vanwege dieverij. Ze voegt er aan toe dat hij zich daarna prima heeft gedragen en nu goed bekend staat.

Adriaan Krunenberg, Luthers gedoopt op 14 november 1784, is de zoon van Hendrik (Heinrich) Jans Krunenberg, overleden 19 juni 1812 in Amsterdam, afkomstig uit het Duitse Menslage waar hij op 25 januari 1751 in de Lutherse kerk is gedoopt. Hij gaat op 7 juli 1781 in ondertrouw met Jannetje Ariaans Appel, gedoopt in Zunderdorp op 2 mei 1756, Gereformeerd lidmate in 1781 en in dat jaar werkzaam op de 'plaats van burgemeester Wallendal van Monnickendam'. Jannetje, dochter van Adriaan Sijmons Appel en Maretje Sijmons de Waal uit Watergang, is op 22 oktober 1827 overleden.

Hendrik en Jannetje krijgen acht kinderen waarvan Adriaan de derde is.

Aaltje, dp. M'dam 29.7.1781, ovl. M'dam 22.4.1860

Adriaan, als genoemd

Maria, dp. M'dam 24.9.1786

Trijntje, dp. M'dam 4.3.1792

Marietje, dp. M'dam 6.6.1799

Adriaans vader heeft moeite gehad om in mei 1799 zijn laatste kind, Maretje, gedoopt te krijgen omdat hij sinds 1798 gebannen was, maar het meisje is ondanks dat toch gedoopt.

Adriaan trouwt op 26 maart 1820 met Maretje Gerrits Hessels, op 25 mei 1794 RK gedoopt, dochter van Gerrit Hessels die op 27 juli 1793 ondertrouwt met Grietje Klaver. Zij krijgen tussen 1822 en 1837 negen kinderen:

- *Hendrikje, 17.7.1822, geëgt op 1.9.1822
- *Antje, 23.1.1824
- *Aaltje, 18.9.1825
- *Jan, 12.9.1827
- *Grietje (Margaretha) 17.11.1828
- *Jan 11.10.1830,
- *Adriaan 16.4.1833
- *Gerritje (Gerarda) 22.5.1835
- *Trijntje 17.8.1837

Het gezin Krunenberg blijkt welkom en vertrekt op dinsdag 18 september met de schuit van 9 uur uit Monnickendam, zodat zij nog dezelfde dag hun reis zullen kunnen voortzetten. In Amsterdam zal de nieuwe kassier van de MIJ, Jhr. Mr. J. van Idekinge (opvolger van de heer Ameshoff), voor verder vervoer zorgen. De reis gaat per schip naar Steenwijk, een stad die goede scheepvaartverbindingen met Friesland en Holland had.

Niet lang na aankomst in Drente schrijft Adriaan Krunenberg een keurige brief waarin hij, mede namens vrouw en kinderen, zijn dank betuigt voor de nieuwe verblijfplaats. Ze zijn de 20e in Frederiksoord gearriveerd en de 21e aldaar ingeschreven. Ze zijn tevreden en worden goed behandeld. Adriaan meldt dat zijn vrouw 'zwakkelijk' blijft.

Hun uitbetaling geschiedt in papieren koloniegeld. Het is echter niet voldoende om een stukje vlees voor te kopen, aldus Adriaan.

Adriaans verblijf in Frederiksoord is maar van korte duur geweest want op 12 augustus 1840 is hij overleden.

We zijn vier jaar verder als we op 23 mei 1844 weer iets van de familie Klaver horen. Maretje en de zes kinderen bewonen nog steeds de hoeve.

'De vrouw die zeer zwak en doorgaans ziekelijk is kan de huishouding alleen niet dirigeren. Zij heeft daartoe de hulp nodig van haar oudste dochter Aaltje, zodat geen van beiden enige verdiensten maken'.

Margaretha en Jan zijn op de weverij werkzaam, terwijl de vier andere kinderen naar school gaan. Op de vrouw na zijn allen gezond. De verdiensten die gemaakt worden, zijn echter zeer gering. Doorgaans f 1, per week, zodat de Maatschappij er een zeer nadelig huisgezin aan heeft'.

Op het gedrag van dit huisgezin valt echter niets aan te merken, aldus de adjunct directuer C. Hulst.

Het is 26 januari 1847 als Maretje Hessels een brief schrijft waarin ze vraagt om de hoeve in Kolonie 2 (Frederiksoord) nr. 12 aan haar dochter 'te vergunnen', maar uit het vervolg blijkt dat daarvoor geen toestemming is gegeven.

Maretje Hessels overlijdt op 10 augustus 1849, waarna de twee jongste kinderen Gerritje en Trijntje worden ondergebracht bij kolonist Gabriel Wibier uit Mons-Bergen in België. Gerritje is op 9 augustus 1850 ontslagen, Trijntje is op 27 juli 1859 gedeserteerd.

Op 27 augustus schrijft de oudste dochter Alida dat zij graag wil trouwen en vraagt of de hoeve op haar naam of op die van haar aanstaande man Arie van Os overgeschreven kan worden. De directeur van de Kolonie is akkoord. Ook de SC heeft geen bezwaar, maar het stel moet dan wel de twee zusters en hun broer, die op punt staat in dienst te treden, bij zich houden en verzorgen.

Blijkbaar heeft de PC afwijzend gereageerd, want op 29 september stuurt de SC een brief waarin zij 'persisteert bij ons verzoek tot overschrijving der hoeve van wijlen de weduwe Krunenberg op Arie van Os en Aaltje Krunenberg na de voltrekking van hun huwelijk'. Maar opnieuw (14 november) is het antwoord afwijzend met als argumentatie dat de zoon 'weinig geschiktheid schijnt te hebben voor de militaire dienst' en één van de meisjes, de twaalfjarige Trijntje, 'ziekelijk en sukkelend is waardoor het zeer te betwijfelen valt of zij op oudere leeftijd gekomen, wel in staat zal geraken in de gewone maatschappij haar brood te verdienen'. Kortom, een duidelijk 'nee' van de kant van de MIJ.

De SC laat het er niet bij zitten en schrijft op 4 december dat zij geïnformeerd is geworden dat alle kinderen bij andere kolonistengezinnen zijn ondergebracht: Aaltje bij Gerritsma, Jan bij de weduwe Botte en de twee jongsten bij Wibier. Daardoor staat de hoeve leeg. Hoe zit dat? Nogmaals wordt de vraag herhaald om het gezin op de hoeve te plaatsen.

De PC antwoordt dat het plaatsen van de kinderen bij anderen een 'gewone maatregel' is vanwege het overlijden van het hoofd van het gezin.

De conclusie uit een lang verhaal is dat er pas een vacature ontstaat 'wanneer het gehele huisgezin van wijlen de weduwe Krunenberg de kolonie zal hebben verlaten of het aantal kinderen tot op die hoogte zal zijn verminderd, dat de gemaakte bezwaren met betrekking tot de samenwoning zullen zijn uit de weggeruimd'.

Als gevolg van deze stroeve reactie van de PC, treedt secretaris, op dat moment tevens penningmeester, R. de Vries op 25 februari 1850 af. Hij is echter toch weer overgehaald om zijn taak op zich te nemen, zo blijkt een paar maanden later.

Op 17 mei schrijft de PC dat 'wij alsnog volgaarne gevolg geven aan het verzoek om na aangegaan huwelijk van Aaltje met Arie van Os de hoeve van wijlen haar moeder op zijn naam te doen overschrijven, ware het niet dat Aaltje bereids den 16e maart heimelijk de koloniën heeft verlaten ten einde in de Gewone Maatschappij een huwelijk aan te gaan'. Niet geheel onbegrijpelijk lijkt me.

De SC zegt de handelwijze van Aaltje af te keuren maar doet opnieuw het verzoek om de hoeve op naam van Aaltje en

haar man over te schrijven. Zij verbinden zich om hun jongste zuster Trijntje bij zich te houden, terwijl de SC de andere zus en haar broer Jan die op dat moment in militaire dienst is, terug zullen vragen.

Deze opstelling van de SC is het gevolg van een persoonlijk gesprek met Aaltje die naar Monnickendam is overgekomen en 'het een en ander ons had medegedeeld dat wij oordeelden veel tot hare versoening bij te dragen'.

En ja hoor, op 27 juli 1850 blijkt de PC eindelijk de bezwaren opzij gezet te hebben en mag de hoeve door Aaltje en arbeider Arie van Os, geboren op 6 oktober 1814, bewoond worden.

Een nieuwe situatie doet zich voor als Aaltje, nog maar 26 jaar, op 3 februari 1852 (Te Westellingerf) overlijdt en Arie van Os met een kindje van 19 maanden achterblijft. Omdat het kind een moeder nodig heeft en het huishouden gerund moet worden, vraagt hij op 12 juli aan de SC toestemming om te mogen trouwen met de 23-jarige kolonistendochter Annatje Arsie, hetgeen wordt toegestaan.

Uit een overzicht van 1862 blijkt dat Adrianus van Os 17 augustus 1850 in de Kolonie is gekomen. Zijn vrouw heet voluit Johanna Geertruida Arsie en heeft haar handen vol aan het huishouden en de verzorging van de kinderen. Er zijn nog enkele kinderen geboren: Johannes Cornelis, 9 jaar (schoolplichtig), Susanna Maria, 4 jaar, Gerardus Filippus 3 jaar en Adrianus Jacobus 1,5 jaar. Dan eindigt het verhaal van de familie Krunberg.

E-mail informatie over Adriaan: Hij was soldaat onder de naam Arij Kromberge, geboortigh van Munnikdam, pokdalig, bruine ogen, gezicht ovaal, kin rond.

3. Het gezin Smit/Hofman

Op 23 december 1823 vraagt de SC, bij monde van haar secretaris Wagner, aan de PC om het gezin Smit in Veenhuizen op te nemen, te weten: Hendrik Smit, 30 jaar, zijn 32-jarige vrouw Maretje Hofman en drie kinderen: Maretje van 7, Geesje van 3 en Jan van een half jaar. Hendrik en Maretje zijn rond 1816 getrouwd, vermoedelijk in Zuiderwoude.

Dit echtpaar is voor het boerenwerk zeer geschikt en Hendrik is bekend met de landbouw en kan lezen en schrijven.

Op 24 januari 1824 komt het fiat van Den Haag. Het gezin kan na 1 februari via de gebruikelijke route (Amsterdam) naar Steenwijk overvaren. De kosten tot Amsterdam komen voor rekening van de SC, de kosten van het overvaren voor rekening van de MIJ. Omdat in het winterseizoen de dinsdag de enige dag is dat de beurtschipper de oversteek maakt, vertrekken ze op dinsdag 3 februari 1824 naar Drente.

Hendrik Smit is op 5 januari 1793 te Uitdam geboren, zijn vrouw

Maretje (Marta Johanna Pieters Hofman) op 10 mei 1792 in Purmerland (Ilpendam), dochter van Pieter Hofman (Hopman) die op 12 juli 1789 trouwt met Geesje van den Broek (Geesje ten Broeke)

Beiden zijn in september 1819 als Hervormd lidmaat ingeschreven.

Kinderen van Hendrik en Maretje:

* Maretje, dp. 10.10.1817 (niet in M'dam)

* Geesje, geb. 9.2.1821

* Jan, geb. 28.6.1823. Hij is kort voor het vertrek naar Drente overleden en op 9 januari 1824 begraven. Daarom komt hij ook niet voor op de zogeheten stamlijst met de familiegegevens.

Het is 5 december 1825 als we weer van Hendrik horen. Hij verblijft in Veenhuizen en doet in een brief aan de Regenten van het weeshuis een goed woordje voor Klaas en Elisabeth van Waveren, die zijn ondergebracht bij ene Hendrik Jacobs maar veel tekort schijnen te komen.

De klachten van de kinderen worden echter als 'onbetamelijk' afgedaan; kolonist Hendrik Jacobs staat zeer goed bekend.

Op 3 november 1826 schrijft de PC aan de SC dat het huisgezin van Hendrik Smit dat in het etablissement van arbeiders te Veenhuizen verblijft, 'uit hoofde van fysieke gebreken, volstrekt ongeschikt blijkt te zijn om in hun behoefte te voorzien'. Er worden schulden gemaakt. In het belang van de MIJ zal het gezin worden teruggestuurd.

Twee dagen later bericht de PC dat het gezin Smit uit de Kolonie ontslagen wil worden.

'Zijn toereikende! verdiensten hebben het bewijs opgeleverd dat hetzelfde nogtans voor zijne betrekking wel geschikt is. Dat is dus niet de reden voor de ontslag aanvraag'. Er zal niet onmiddellijk aan het verzoek tot ontslag worden voldaan.

In een P.S. wordt opgemerkt dat door een verkeerde inschatting, de brief van 3 november als niet geschreven gezien moet worden.

Hendrik en Maretje zijn echter toch vertrokken, want beiden worden in september 1827 weer als lidmaat van de Hervormde gemeente van Monnickendam ingeschreven. Het gezin heeft dus maar drie jaar in Drente doorgebracht.

Op 10 februari 1832 wordt er nog een meisje geboren dat Naatje wordt genoemd.

Maretje Hofman is op 16 februari 1847 in Monnickendam overleden, 55 jaar oud. Hendrik is 58 jaar als hij op 20 augustus 1851 overlijdt.

4. Het gezin Wesseling/Pranger

In het eerste artikel heb ik geschreven over Hendrik Meijer die op 15 november 1823 uit Willemsoord is ontslagen om als knecht te gaan werken bij boer Wesseling in de purmer.

Het aardige is dat deze Jan Wesseling (zijn naam wordt oom wel als Wesling geschreven) in 1835 met zijn vrouw Geertje Pranger zelf ook naar Drente is vertrokken.

Johannes Wesseling, geboren 4 februari 1798 in de purmer is Hervormd lidmaat in 1821 en trouwt op 23 juli 1820 met Geertje Andries Pranger, Hervormd lidmaat in 1813, eveneens in de purmer geboren op 6 januari 1790 en vermoedelijk in Zuiderwoude gedoopt. Bij haar huwelijk met Jan was ze al weduwe, op 16 februari 1812 getrouwd met Cornelis Cornelis de Ruijter van Katwoude. Geertje is de dochter van Ariaan Gerrits Pranger, begraven op 15 december 1815 en Trijntje Jans Krijgsman, begraven op 30 december 1826.

Jan is de zoon van Harmanus Hendrik Wesling, getrouwd met Aaltje Molkerstroot, lidmaat na belijdenis in september 1804.

Jan en Geertje zijn beide zeer geschikt voor het boerenwerk.

Bij het kerkelijk lidmaatschap van Jan en Geertje in 1821 staat bijgeschreven: 25 september 1835 naar Vledder.

Kinderen:

- * Trijntje, 6.10.1820, (zie de informatie: opmerkingen!
- * Hendrik, 16.3.1823
- * Aaltje, 16.11.1824 (purmer)
- * Naatje (Johanna), 23.1.1826,
- * Grietje, idem (tweeling), begr. 11.7.1829 op het kerkhof.
- * Antje, geb. 1.8.28 (purmer) begr. 3.12.1828 op het kerkhof.
- * Grietje, geb. 27.10.1829, ovl. op 27.10.1835 in Frederiksoord.
- * Ariaan, geb. 15.5.1831, ovl. in Frederiksoord op 7.1.1836.

Op zaterdag 26 september 1835 vertrekt het gezin Wesseling met de schuit van 9 uur naar Amsterdam zodat het diezelfde dag nog de reis zal kunnen voortzetten. De reiskosten ad f 2,10 worden door de Regenten betaald.

Op 28 september is het gezin in Frederiksoord ingeschreven. Op 16 februari 1836 verhuizen ze naar Wilhelminaoord.

Op verzoek van de SC heeft de directeur op 23 mei 1844 een beoordeling gemaakt van gezin Wesseling, bestaande uit Jan en zijn vrouw en de kinderen Aaltje, Naatje en Hendrik. Ik vat samen: Jan is dagelijks met de os op het land bezig. De vrouw is zwak en kan nauwelijks de huishouding doen. De kinderen werken op het veld. De gezondheid van allen, met uitzondering van de vrouw, is goed. De verdiensten zijn voldoende en doet hen tot de validen behoren. Met het voordeel dat de os hen geeft hebben zij een ruim bestaan.

Het morele gedrag van het huisgezin onderscheidt zich van anderen in goede zin.

Het is 22 maart 1854 als bij de SC een bericht binnekomt waaruit blijkt dat Geertje Pranger al op 1 juli 1845 al is overleden. Daar zit dus negen jaar tussen! Jan Wesseling blijkt opnieuw getrouwd met ene Elisabeth Thoss, maar de SC van Monnickendam was daarvan niet op de hoogte. Jan, zijn tweede vrouw en zoon Hendrik wonen op de hoeve. Waar de overige vijf kinderen zijn gebleven wordt niet vermeld.

Uit het tweede huwelijk van Jan Wesseling zijn geboren:

- * Coenraad Joseph, geboren 10 oktober 1847 is op 21 september 1869 in Noordwolde overleden.
- * Maria Wesseling, geb. 26 februari 1850 Noordwolde.
- * Johannes Frederik, geb. Noordwolde 9 januari 1852, op 9 juli 1854 overleden.

De kinderen Coenraad en Maria zijn op 8 september 1856 bij grootvader C.J. Thoss ondergebracht, op 3 januari 1860 bij kolonist T. Verboom. Ze gaan op 18 april 1861 naar oom Auke de Vries in Frederiksoord.

Als Jan Wesseling op 14 april 1853 is overleden, vraagt Elisabeth of zij (weer) in het huwelijk mag treden met kolonistenzoon Egbert Goossen, 28 jaar. Dat wordt toegestaan.

Op 9 juni 1854 vraagt zoon Hendrik toestemming om te mogen trouwen met voormalige kolonistendochter Hendrika de Kruijf uit Utrecht en of de hoeve op zijn naam mag worden overgeschreven.

Dat mag maar hij moet dan wel zijn stiefmoeder en haar drie kinderen bij zich houden en verzorgen.

Het overzicht van 1 januari 1861 heeft de volgende informatie:

Coenraad Joseph Wesseling, klein van stuk, niet sterk, heeft de school verlaten. Maria Wesseling is nog schoolplichtig.

En op 1 januari 1862:

Coenraad is klein en tenger. Maria, gaat nog naar school. Ze is op 15 juni 1874 uit de kolonie ontslagen.

Daarmee eindigt de informatie over het gezin Wesseling.

5. Het gezin Kramer/Lammes

Op 29 augustus 1838 bericht de SC over een dringend verzoek van een weduwnaar met drie kinderen, die vraagt of hij naar Frederiksoord of Veenhuizen mag. Omdat er echter op de hoeven van Monnickendam geen plaats is, vraagt de SC of dit gezin misschien geplaatst kan worden op een leegstaande hoeve van een andere SC of op een hoeve van de Regenten van het weeshuis.

De weduwnaar is de 34-jarige Lammert Kramer, op 5 april 1804 in Purmerend gedoopt als zoon van Jan Lammerts Kramer

en Grietje Minnen uit Purmerend. Lammert, werkmán, Hervormd lidmaat in 1829, is gezond en sterk, zonder gebreken en zeer geschikt voor het landwerk.

Hij woont in de purmer onder lpendam als hij op 26 april 1829 trouwt met Trijntje Klaas Lammes, gedoopt op 11 september 1796, Hervormd lidmaat in september 1832 en overleden op 14 november 1837. Ze is de dochter van Claas Hessels Lammes, overleden op 13 april 1827, die op 23 april 1795 ondertrouwt met Claasje Barends Boering uit Zuiderwoude, geboren in 1771 en overleden in 1848 te Katwoude. Trijntjes ouders waren niet in staat de huwelijksakte te ondertekenen.

Claas Hessels Lammes was bij zijn huwelijk al weduwnaar van Grietje Sijmons Buijs uit Holisloot.

Lammert en Trijntje krijgen drie kinderen:

Klaas, geb. 15.7.1829, ovl. 20.4.1843

Grietje, geb. 11.10.1830

Jannetje, geb. 18.6.1836. Zij trouwt met kolonist Herwijnen en wordt op 15 april 1871 uit de Kolonie ontslagen.

Er blijkt in eerste instantie geen plaats voor Lammert en de kinderen,

Op 5 maart 1839 herhaalt Lammert Kramer echter zijn verzoek tot plaatsing. Hij wil 'toelaten dat zijne kinderen in een ander huisgezin dan hijzelf worden besteed (liefst zou hij wenschen, als het eenigszins geschikt konde worden, met zijne kinderen in hetzelfde huis bij een te zijn), maar niet dan in een zoo korte nabijheid dat hij hun dagelijks kan zien en spreken'.

Omdat er inmiddels een aantal weeskinderen uit de Kolonie zijn gedeserteerd of ontslagen, draagt de SC Lammert Kramer en zijn kinderen voor ter vervanging. Maar het gaat niet gemakkelijk. In een brief van 14 mei 1839 maakt de secretaris melding 'met het huisgezin van Kramer bedroefd veel moeite hebben om het geplaatst te krijgen'.

Blijkbaar heeft die opmerking geholpen want op 27 mei 1839 blijkt dat Kramer en zijn kinderen de dag daarna zullen vertrekken. Op 30 mei zijn ze in Frederiksoord ingeschreven en gaan wonen op één van de hoeven waar voorheen zes weeskinderen uit Monnickendam waren ondergebracht.

In september 1844 vraagt de SC om informatie hoe het gaat mer de door hen geplaatste drie huisgezinnen, waaronder dat van Kramer. Op 13 oktober 1844 komt het antwoord.

Het gezin Kramer bestaat inmiddels uit zes personen want Lammert blijkt getrouwd te zijn met ene Grietje Berends Schieving die op 12 juli 1807 is geboren in Rotsterhaule (het vroegere Oost-Friesland, nu Duitsland). Ze was op 13 september 1840 bij Lammert ingedeeld en daarna getrouwd. De kinderen Grietje en Jannetje wonen nog thuis, Klaas wordt niet genoemd. Vermoedelijk was hij in dienst.

Uit het tweede huwelijk van Lammert worden nog eens vier kinderen geboren: Aaltje, Jan, Klaas en Lammert. In het huisje woont ook een voorkind van de echtgenote, Koop Schieving, geboren op 22 maart 1839.

Lammert verricht landwerk, de vrouw houdt zich uitsluitend bezig met de huishouding. Dochter Grietje werkt op de weverij en Jannetje gaat naar school en verdient, evenals de beide anderen kinderen, niets. Hun gezondheid is goed, maar Lammert maakt drinkt te veel, waarvoor hij al eens gestraft is. Hij is niet ijverig, want hij verdient doorgaans niet meer dan f 1,50 per week, terwijl dat tenminste f 3,- zou moeten zijn. Hij is bovendien onverschillig, soms brutaal en ontevreden. Het huisgezin behoort dan ook tot de in-validen en maakt bovendien jaarlijks nog schulden bij de Maatschappij, aldus de adjunct-directeur C. Hulst.

We zijn vijf jaar verder als we weer iets van Kramer cs. horen.

Uit het overzicht van 1 januari 1860 komen de volgende gegevens:

Lammert, zijn vrouw Grietje Berends Schieving, 52 jaar, Jan Lammerts, 15 jaar, Klaas Lammerts, 12 jaar en Lammert Lammerts, 9 jr wonen bij elkaar.

In 1859 is er van Lammert een been afgezet dat nog niet is genezen.

Zijn vrouw Grietje kan noch naaien noch breien. Klaas en Lammert zijn nog schoolplichtig.

De verdiensten om rond te komen zouden wekelijks f 4,54 zijn, maar Lammert verdient gemiddeld maar f 1,25. Een tekort van f 3,29 per week.

Een jaar later is de situatie ongewijzigd.

Op 1 januari 1862 wordt nog eens herhaald dat de man slechts één been heeft en niet kan werken. Lammert is op 6 mei 1872, 68 jaar oud, overleden.

Dochter Grietje Lammerts Kramer is bij verschillende kolonistengezinnen ondergebracht geweest. Ze wordt op 4 november 1853 formeel ontslagen en trouwt op 19 juni 1856 met kolonist Willem Lazoe, geboren op 23 juni 1824, vermoedelijk in Middelburg. Hij kwam van de Kolonie Willemsoord en is op 14 oktober 1875 overleden. Op 18 november 1876 vertrekt weduwe Grietje Kramer met haar kinderen naar Borne.

Individuele personen

Er gingen niet alleen gezinnen maar ook individuele personen naar Drente.

Weduwnaars, bedelaars, alleenstaanden of anderen die het niet konden bolwerken. Hier volgt hun verhaal.

Pieter Bakker

Op 14 mei 1839 schrijft de SC dat zij graag Pieter Bakker als bedelaar in de Ommerschans geplaatst zou zien en voegt daar aan toe: 'Deze zaak is van zulk belang dat, als zulks niet kan geschieden, of nog enigen tijd zoude moeten worden uitgesteld op de bemoeijingen eene aanmerkelijke verflaauwing zullen ondergaan'. De heren in Den Haag weten niet 'hoeveel onaangenaams de ondergeteekende (secretaris R. de Vries) in het bijzonder ondervindt door het mislukken en rekken van eene en andere poging'.

Het gaat om Pieter Ariaans Bakker, geboren op 9 mei 1806 en Hervormd lidmaat in 1830. Hij is de zoon van Ariaan Pietersz Bakker uit de purmer die op 3 oktober 1802 ondertrouwt met Welmoet Willems Posch uit Landsmeer. Zij krijgen vijf kinderen:

*Willem, geb. 14.2.1804, begr. 1.6.1804

*Pieter, geb. 9.5.1806

*Willem, geb. 4.2.1809, begr. 18.3.1809

*Annetje, geb. 20.8.1810

*Willem, geb. 2.3.1819

Ariaan Bakker heeft ook nog een kind verwekt bij Grietje Jans Vreling dat Ariaantje is genoemd, geboren op 17 juni 1807.

Pieter Bakker trouwt op 10 augustus 1828 te Monnickendam met Cornelia Harms, geboren op 8 januari 1800 en 15 mei 1838 overleden, dochter van Hermanus Harms en Huibertje de Graaf.

Pieter en Cornelia krijgen drie kinderen waarvan er de eerste vroegtijdig overlijdt.

Wolmet, geb. 3.9.1830, ovl. 28.8.1831

Wolmet, geb. 24.11.1831

Jannetje, geb. 20.7.1837

Als de SC Pieter Bakker voordraagt is hij 33 jaar, gezond en weduwnaar met twee kinderen: Jannetje ruim twee en Wolmet zeven jaar oud.

Pieter kan echter alleen geplaatst worden via het algemeen kontrakt dat met de Stadsregering is gesloten.

De SC legt op 18 juni deze kwestie aan het Stadsbestuur voor met daarbij de vraag 'om in overweging te willen nemen om Pieter Bakker naar de Ommerschans te willen sturen'. Daarmee bewijzen ze niet alleen de SC een zeer grote dienst maar ook de gehele bevolking van de stad.

Het stadsbestuur antwoordt of er 'behalve het besluit van Zijne Majesteit d.d. 17.8.1827 nr. 125 wegens onkosten van verpleging van bedelaars in de Ommerschans, nog een andere weg kan worden ingeslagen, dat op eene voordeliger en minder kostbare wijze de personen van genoemde Pieter Bakker en desselfs kinderen in de Ommerschans of elders konden worden geplaatst, aangezien in art. 19 van genoemd besluit bepaald wordt, dat personen van een gezond gestel en kinderen zullen kosten jaarlijks f 25,-, terwijl bij nadere bepaling voor kinderen beneden 13 jaren wordt gevorderd f 45,-'. Opgeteld zou dat een uitgave post van f 115,- betekenen waar de transport- en vervangingskosten, ca. f 90,-, nog bijkomen. Al met al zou het stadsbestuur dan het eerste jaar zo'n f 205,- moeten neertellen.

Ondanks de hoge kosten is Pieter Bakker toch met zijn twee kinderen op 30 november 1839 in de Ommerschans ingeschreven.

Het verblijf is echter van korte duur geweest, want Pieter is, samen met Jan Nap (zie hieronder) en zijn twee kinderen gaan zwerven. Dat blijkt als er een missieve van de stadsregering van Nijmegen wordt ontvangen, geschreven op 18 december, als toelichting bij enkele stukken van Justitie aldaar, waaronder een proces-verbaal van de veldwachter van Heteren, een dorpje in het oostelijk deel van de Betuwe (9). Deze veldwachter heeft in zijn werkgebied Pieter en zijn kinderen en de eerder genoemde Jan Nab gearresteerd, waarna alle vier naar de Ommerschans zijn teruggebracht. De kosten van het transport, f 23,98, worden op de gemeente Monnickendam verhaald, met als argument dat 'ieder zijne eigene armen moet onderhouden'. De Diakenen menen dat dit een zaak is van het stadsbestuur. Zij dienen dus voor de kosten op te draaien.

Pieter Bakker heeft het hele jaar 1840 in de Ommerschans doorgebracht. Een aantekening in het jaaroverzicht geeft aan, dat hij een oog miste en aamborstig (kortademig/astmatisch, caeg) was.

In de Ommerschans zijn niet lang na elkaar zijn twee kinderen overleden.

Jannetje op 15 mei 1840 en Wolmet op 10 augustus 1840.

Pieter Bakker is naar Monnickendam teruggekeerd. Wanneer precies blijft onduidelijk, maar op 3 september 1843 trouwt hij met de veertig-jarige Jannetje Buisman, weduwe van Hendrik Heijnis. Jannetje is op 7 april 1803 in Broek in Waterland geboren, dochter van Hendrik Buisman en Neeltje Klaas Zonneveld.

Touwslager Pieter en Jannetje krijgen op 7 juli 1844 nog een dochter die Wolmet wordt genoemd. Daarna ontbreken de gegevens.

Jan Nap

In de Kolonie verblijft ook enkele jaren Jan Nab, geboren in Monnickendam op 5 februari 1813. Hij is een zoon van Jacob Nap, Hervormd lidmaat in 1815, afkomstig uit de Schermer, op 21 februari 1801 in Monnickendam getrouwd met Maritje

Schut, gedoopt op 17 januari 1771, begraven op het Kerkhof op 4 mei 1829, dochter van Jan Schut en Dieuwertje Tjerks. Maritje is na het overlijden van haar ouders van 27 augustus 1783 tot 27 januari 1796 in het weeshuis opgenomen geweest.

Jan en Maretje krijgen vijf kinderen, waaronder een tweeling:

* Dieuwertje en Bregje, geb. 31.5.1801.

Bregtje wordt op 16 september 1803 begraven;

Dieuwertje, Hervormd lidmaat in 1819, trouwt op 3 augustus 1820 met Jacob van Otegem.

* Bregtje, geb. 10.1.1805, begr. 31.10.1810

* Lijsbeth, geb. 15 januari 1809

* Jan, als boven.

Jan Nap is op 30 november 1839 in Drente verplicht opgenomen. Hij had nummer 1397. Samen met Pieter Bakker en diens kinderen is hij, zoals gezegd, de Kolonie ontvlucht, maar in de omgeving van Heteren (Betuwe) opgepakt en teruggebracht naar de Ommerschans.

Dat Pieter Bakker en Jan Nap elkaar goed blijkt uit het feit dat Jan op 15 mei 1838 (dus voor zijn vertrek naar Drente) de aangifte heeft gedaan van het overlijden van Cornelia Harms, de vrouw van de eerder genoemde Pieter Bakker.

Op 21 april 1843 is Jan uit de Ommerschans ontslagen, maar heeft zich op 3 mei opnieuw, vrijwillig gemeld. Hij verblijft twee jaar in de Kolonie en wordt in mei 1845 opnieuw ontslagen.

In 1850 staat hij in geschreven in Monnickendam. Hij woont op de Zarken nr. 30, is ongehuwd en lidmaat van de Hervormde Gemeente. Verdere gegevens ontbreken.

(Archief Huiszittenhuis: Jan Nap nr. 5189 is 1.3.1848 vanuit Arnhem opgezonden.)

Gerrit Sisselaar

Op 2 april 1827 vraagt de SC of de 36-jarige gewezen militair Gerrit Sisselaar, voor zover bekend zonder gebreken, die op dat moment in het bedelaarsgesticht te Hoorn verblijft, in Drente opgenomen kan worden als vervanger van de ontslagen Pieter Meij. Dat is akkoord.

Daarop stuurt de SC een brief naar Hoorn waarop op 8 mei het antwoord komt dat Gerrit Sisselaar met de eerstvolgende 'opzending' mee zal gaan.

Het is twee jaar later, 15 juli 1829, dat we weer iets over Gerrit horen.

Hij is op 26 april 1827 onder nummer 347 in de Ommerschans opgenomen en zou daar op 1 oktober 1827 zijn overleden. Dat blijkt echter onjuist. Hij is op die datum niet overleden maar uit de Kolonie ontslagen omdat hij 'zich voor de zeedienst geëngageerd had'.

Gerrit, gedoopt op 1 december 1790 in de RK-kerk, is een zoon van Johan Christiaan Sisselaar (zijn naam wordt ook wel Sitselaar of Cisler geschreven), begraven op 4 april 1801, op 8 juli 1787 getrouwd met Aaltje Gerrits Wilkes uit Broek in Waterland, weduwe van Jan Haakman.

Pieter Lutouw

Op 15 juli 1829 gaat er een brief naar Den Haag over de plaatsing van een zekere Pieter Lutouw (ook wel Leutouw), een gewezen militair en daarna arbeider aan het Noord-Hollands kanaal. Een man die gewend was aan handenarbeid. Hij kan via het contract dat op 11 maart 1822 met het stadsbestuur is gesloten, Gerrit Sisselaar die op 1 oktober 1827 in de Ommerschans uit de Ommerschans is ontslagen, vervangen.

Pieter is op 30 maart 1780 in de RK-kerk van Monnickendam als Petrus Lutouw gedoopt is, zoon van Bartholomeüs Lutouw, begraven op 31 januari 1795 en Hendrica Broekhuijsen, begraven op 5 april 1786. Uit dit huwelijk vier kinderen.

Bartholomeüs is op 8 juli 1786 opnieuw getrouwd met Annetje Cornelis van Dijk uit Katwoude, begraven op 3 juni 1795. Uit die verbintenis worden nog eens zes kinderen geboren.

Op 3 augustus 1830 verzoekt het gemeentebestuur de SC om de betaling van f 15,21 voor Lutouw te voldoen. Hij is op 21 juli 1829 in Drente opgenomen. Een week later volgt de bevestiging van de overmaking, met verrekening op de rekening van het jaar 1830.

Op 5 september 1830 noteert de SC dat het stadsbestuur van Monnickendam van de gouverneur van Noord-Holland een brief heeft gekregen om f 15,- te betalen als 'vervangskosten van de bedelaar Pieter Leutouw in de Ommerschans'. Aldus gebeurt.

Op 27 oktober 1830 blijkt uit een brief van de gouverneur van Noord-Holland dat Pieter Lutouw op 30 april 1830 reeds uit de Ommerschans is ontslagen. Dat tegen het advies van de SC in om hem daar zo lang mogelijk te houden. Omdat de zaak niet meer teruggedraaid kan worden, verzoekt het stadsbestuur om in zijn plaats Jan Koedijk in de Ommerschans te plaatsen.

De PC schrijft echter op 6 november 1830 dat er sprake is van een misverstand.

Een maand later komt er bericht uit Den Haag dat Pieter Lutouw, in de bedelaarsgestichten gevestigd op het bijzondere contract, vrijwillig in militaire dienst is gegaan en dientengevolge op 13 november jl. met ontslag uit de gestichten is

vertrokken.

Maar op 17 januari 1831 bericht de PC dat Pieter wegens ongeschiktheid inmiddels alweer uit de Militaire dienst is ontslagen en teruggebracht is naar Drente. Een half jaar later, op 29 augustus 1831, heeft Pieter Lutouw de Kolonie verlaten wegens het in dienst treden bij de schutterij.

Daarna verliezen we hem uit het oog.

Jan Koedijk

Omdat men, zoals we zojuist zagen, meende dat Pieter Lutouw uit de Ommerschans ontslagen was, verzocht de SC in oktober 1829 aan de PC te Den Haag om (ter vervanging) Jan Jansz Koedijk geplaatst te krijgen. Jan, een arbeider zonder gebreken, is volgens de SC heel geschikt voor handenarbeid.

Jan Koedijk is op 30 juli 1797 gedoopt als zoon van Jan Koedijk, Hervormd lidmaat in 1775 en Antje Gerrits Gijsen, lidmaat in 1790, afkomstig uit Broek in Waterland. Ze zijn op 17 september 1789 in Monnickendam getrouwd. Antje Gijsen is op 23 mei 1802 begraven.

Jan Koedijk was bij dat huwelijk al weduwnaar, op 25 maart 1775 getrouwd met Jannetje Alewijns die op 12 juli 1788 in Monnickendam werd begraven.

Na het overlijden van Antje Gijsen trouwt Jan Koedijk voor de derde keer, op 19 maart 1803 met Barendje Cornelis Hoen, lidmaat in 1783.

Deze Barendje was weduwe, op 23 april 1785 getrouwd met Hendrik van den Berg, tapper in het 'Hof van Holland', overleden in 1802, begraven op 8 april.

Jan Jansz Koedijk jr. trouwt op 11 juni 1820 met Geertje Jans Leger, Hervormd lidmaat in 1819, overleden op 10 april 1824.

Zij krijgen twee kinderen:

* Jan, geb. 8.3.1821. Hij trouwt op 4 mei 1845 Wilhelmina Makkes en vertrekt in november 1845 naar Amsterdam.

* Gerrit, geb. 27.3.1823, dp. 13.4. Hij trouwt op 14.11.1847 met Trijntje ten Dam.

Hoewel er in eerste instantie voor Jan Koedijk in Drente dus geen plaats was is hij toch in de Kolonie terecht gekomen. Op 5 april 1830 wordt Jan onder nr. 1955 opgenomen en 6 november 1830, vanwege militaire dienst, ontslagen. Dat blijkt uit een overzicht van 4 juni 1831.

Daarna ontbreekt het spoor.

Het lidmatenregister noemt een Jan Koedijk als ingekomen van Deurne op 10.9.1837. Maar of dat 'onze' Jan is, blijft onduidelijk.

Gerrit de Vries

Gerrit de Vries is op 25 oktober 1800 in de RK kerk van Monnickendam gedoopt, zoon van Gerrit Hendriks en Neeltje Soon.

Gerrit is niet getrouwd. Hij woonde of verbleef op de Bloemendaalsegracht en verdiende als blinde muzikant in de omgeving van Monnickendam zijn brood.

Gerrit is in Haarlem terechtgekomen en vandaar naar Drente overgebracht, waar hij op 16 juni 1840 is aangekomen. Omdat hij uit Monnickendam kwam draaide het stadsbestuur op voor de transportkosten ad f 9,- en nog eens f 15,- vanwege de door het Gouvernement voorgeschreven vervangingskosten.

Hij moet uit Drente zijn teruggekomen want het Bevolkings Register nummer I/23 geeft aan dat hij op de Zarken nr. 30 woont. Het BR met nummer 11/1 vermeldt dat hij inwoonde bij de weduwe Kock. Gerrit is vermoedelijk niet in de stad Monnickendam overleden.

(Notitie in archief Huiszittenhuis 5: aangekomen 26.5.1845 (blind))

Jacobus Martens

Jacobus Martens wordt op 11 mei 1838 in Ommerschans ingeschreven en komt voor rekening van de stadskas.

Hij verbleef in Utrecht toen hij naar Drente werd gebracht, maar de gemeente Monnickendam blijkt aansprakelijk voor zijn onderstand.

Duidelijke gegevens ontbreken, maar vermoedelijk is hij de zoon van molenaar Jacob Martens, geboren in 1785 die op 5 mei 1816 trouwt met Trijntje Mol, geboren in 1784, dochter van Jacob Mol en Eefje Gras.

Hoe het met Jacobus Martens verder is gegaan blijft vooralsnog onduidelijk.

Weeskinderen

De derde en laatste groep zijn de weeskinderen. Volgden we in het eerste artikel al twaalf van hen, hier het verhaal van de overige negentien.

Aagje Vermeij

Op 12 januari 1825 schrijft de SC een brief aan de PC over Aagje Vermeij, geboren op 27 augustus 1805, gezond van lijf en

leden en opgeleid als boeremeid. Ze is de dochter van Pieter Pietersz Vermeij, gereformeerd lidmaat in 1798, begraven op 12 januari 1813, die op 9 april 1803 ondertrouwt met Stijntje Dirks Bakker, gereformeerd lidmaat in 1802, begraven op 12 januari 1813. Beiden uit kwamen uit de purmer.

Gevraagd wordt of Aagje naar Drente kan om de plaats van een ontslagen weeskind in te nemen. De aanleiding tot dit verzoek lezen we in het notulenboek van het weeshuis. Op 5 januari 1825 melden Cornelis Vermeij, Sijmon Vermeij en Jan Hamburger zich bij de Regenten. Hun broer en zwager Pieter Vermeij is in september 1808 overleden en zijn huisvrouw Stijntje in februari 1824. Zij hebben een klein jaar voor Aagje Vermeij gezorgd, maar omdat het meisje 'zig niet ondergeschikt gedragende en haarlieden veel displaisier wordt aangedaan, zig te wenden tot deze vergadering met verzoek om, was het mogelijk, haar geplaatst te krijgen in een van de Koloniën van de MIJ'. Het antwoord van de PC op 22 januari 1825 is dat Aagje kan komen, maar daarna horen we niets meer van dit meisje.

Klaas Burghout

Klaas (Nicolaas) Burghout is een zoon van Jacobus Burghout, in 1806 als Hervormd lidmaat van Monnickendam ingeschreven, gekomen uit Amersfoort. Op 18 januari 1801 trouwt hij in Monnickendam met Maretje Schaap, op 11 september 1777 gedoopt, dochter van Jan Schaap die in 1767 trouwt met Geertje Wagter. Jacobus en Maretje krijgen vijf kinderen:

- * Suzanna, dp. 4.6.1801, begr. 25.11.1813
- * Jan Wijbrand, geb. 24.7.1802
- * Geertje, geb. 9.11.1804, begr. 15.3.1808
- * Nicolaas, geb. 15.1.1812
- * Suzanna, geb. 7.3.1814, ovl. 2.11.1816.

Jacobus Burghout wordt op 16 juli 1816 begraven, op de 22e gevolgd door zijn echtgenote. De kinderen Jan, Nicolaas en Suzanna worden op 1 augustus 1816 in het weeshuis opgenomen. Suzanna is daar drie maanden later op 2 november overleden.

We zijn 14 jaar verder als op 24 november 1830 Klaas Burghout, die de middelvinger van zijn rechterhand miste, bij de Regenten Frans Nooij, Teunis Hondius en Abraham Tinne wordt ontboden. Hij krijgt straf en wordt drie dagen opgesloten met alleen water en brood. In het bijzijn van vrederechter Göckel wordt het 'vonnis' uitgevoerd. Wat Klaas misdaan heeft valt niet te achterhalen omdat het notulenboek van het weeshuis over de voorgaande periode ontbreekt, maar het was blijkbaar ernstig genoeg voor de genoemde straf.

Het jaar daarop vervult Klaas in Haarlem zijn dienstplicht en in 1832 blijkt dat hij zich al enige tijd in de Ommerschans bevindt. Daarvandaan schrijft hij op 7 juni een brief aan de SC met het verzoek om medewerking aan zijn ontslag. Hij is nog jong en voelt zich in staat om in eigen onderhoud te voorzien. Het is de eerste van een hele reeks brieven die Klaas zal versturen. Uit de aantekeningen van de secretaris van de SC valt op te maken dat Klaas een 'lastig geval' was. Blijkbaar is hij metterdaad ontslagen geweest want een bericht uit 1839 zegt dat Klaas, gekomen van Monnickendam, zich op 8 augustus 1835 vrijwillig in de Ommerschans heeft gemeld.

Op 8 april 1839 vraagt Klaas Burghout om te mogen trouwen. Zijn aanstaande heet Annetje van den Berg, in 1810 te Vlaardingen geboren.

Datzelfde jaar nog wordt er een dochttertje geboren dat Maritje wordt genoemd. Zij is aangegeven in Dedemsvaart, maar in Avereest geboren. Op 25 juli 1840 vraagt Klaas aan de directeur van de Kolonie om te mogen worden ontslagen en de SC geeft op 30 juli maar al te graag haar toestemming. Het gezinnetje heeft de kas al veel geld gekost.

Maar Klaas redt het niet in de gewone maatschappij. April 1841 bevindt hij zich weer met vrouw en kind in de Ommerschans.

(Op 14.4.1846 nog een kind geboren).

Een brief d.d. 1 februari 1847 geeft een overzicht hoe zijn leven er sinds 1835 heeft uitgezien: 'Eerst in de Ommerschans als bedelaar geplaatst, daarna op ons particulier contract overgebracht; vervolgens door ons voor f 60,- besteed; niet lang daarna wederom als bedelaar opgenomen; nog eens ontslagen en al weer als bedelaar geplaatst, thans te Veenhuizen 2e gesticht zaal 4'.

Maar het vervelende is dat het verzoek om een vrije hoeve te mogen bewonen maar niet ophoudt, 'niet tegenstaande hem meermalen gezegd is, dat tot hier toe geen mogelijkheid heeft bestaan om hem op een vrije hoeve te plaatsen, maar bij de eerste gelegenheid mede in aanmerking komen zal. Doch dit schijnt hij niet te begrijpen of niet te vertrouwen'.

De PC wordt gevraagd of Klaas Burghout met vrouw en kind op de lijst van hulpbehoevende gezinnen geplaatst kan worden. Ontslag uit zijn tegenwoordig verblijf in de Ommerschans is niet aan te bevelen, omdat gevreesd wordt dat hij dan, door honger en kommer gedreven, tot slechte daden zal overgaan, terwijl tot dat tijdstip steeds gunstige verslagen van zijn zedelijk gedrag zijn ontvangen.

De PC antwoordt op 9 februari dat voor het opnemen op die lijst een machtiging van het Ministerie van Binnenlandse Zaken nodig is en dat gaat via het stadsbestuur.

Klaas komt in 1847 niet voor ontslag in aanmerking omdat, volgens nieuwe regels, personen minstens drie jaar in de

Kolonie moeten verblijven. En omdat Klaas in november 1845 voor de vierde keer is opgenomen, zijn de drie jaar nog niet om. In Veenhuizen zijn beide op 19 mei 1849 als lidmaat van de Hervormde gemeente ingeschreven, hetgeen ook in Monnickendam is genoteerd. Op 5 mei 1852 wordt er nog een zoon Cornelis geboren, maar die is op 12 januari 1859 in Monnickendam overleden. (Heet off. Cornelis Jacobus)

Het laatste bericht komt uit het Bevolkings Register van Monnickendam. Klaas is met vrouw en kind op 21 april 1854 uit de Kolonie ontslagen en in Monnickendam ingeschreven met als beroep 'kramer'. Klaas, nog steeds kramer, overlijdt op 12 april 1856 in Monnickendam.

Annetje blijft in Monnickendam wonen maar vertrekt op 28 april 1871 naar Vledder en is daar op 22 december 1871 aanwezig bij het huwelijk van haar dochter Maritje Burghout met Simon Meij. Als Simon en Maritje met hun zoontje Jan op 16 oktober 1873 van Frederiksoord naar Nijverdal verhuizen, gaat moeder Annetje met hen mee. In Nijverdal (gem. Hellendoorn) is Annetje in 1878 overleden.

Antje, Christiaan en Wouter Kleijzen

Naar Drente gaan ook Antje, Christiaan en Wouter Kleijzen, kinderen van Jan Kleijzen die op 26 maart 1820 in Monnickendam trouwt met Neeltje Schaasbergen.

Vader Jan Kleijzen, Hervormd lidmaat in 1823, is op 15 mei 1783 in Zwartsluis geboren als zoon van Kleis Jans en Annigje Wolter Bierdrager.

Neeltje, gedoopt op 22 augustus 1790 en Hervormd lidmaat in 1828, is de dochter van Christiaan Schaatsbergen die op 15 mei 1779 ondertrouwt met Grietje Dirks Taaij. Jan en Neeltje krijgen vijf kinderen:

*Antje, geb. 28.5.1820

*Christiaan, geb. 12.5.1822

*Wouter, geb. 16.2.1824

*Dirk, geb. 8.5.1826, begr. 13.7.1826

*Pietje, geb. 11.3.1830, ovl. 16.1.1831

Drie dagen na de geboorte van het laatste kind is moeder Neeltje Schaatsbergen overleden en de 16e maart begraven. Jan Kleijs overlijdt op 14 januari 1833.

De drie kinderen zijn na de dood van hun vader in januari in het weeshuis opgenomen. Op 24 april 1833 wordt er besloten de kinderen Kleijzen naar de Kolonie te sturen, maar eerst zal de familie worden gevraagd of zij daar mee akkoord gaat. Het antwoord is ja.

Er is nog verschil van mening of zij in het kindergesticht te Veenhuizen of op één van de pachthoeven ondergebracht zullen worden. Het wordt een pachthoeve.

Antje, Christiaan en Wouter zijn op 14 augustus 1833 in Willemsoord aangekomen en worden ingedeeld bij huisverzorger A.A. Dijkstra. Ze nemen de plaats in van eerder 'opgezonden' kinderen uit Monnickendam.

Antje

Op 19 augustus 1835 bespreken de Regenten een ingekomen brief van Antje Kleijzen van 17 juli. Zij vraagt om met verlof naar Monnickendam te mogen komen om haar vrienden en verwanten te mogen bezoeken. Het antwoord is niet opgetekend.

Op 25 oktober 1837 meldt de PC dat Antje op 17 september 'eigendunkelijk de kolonie verlaten heeft'. Wat er van haar geworden is blijft onduidelijk.

Christiaan

De Regenten van het weeshuis bespreken op 21 februari 1843 een brief van Christiaan Kleijzen. Hij is 21 jaar en kan als boerenknecht een goede job krijgen bij de burgemeester van Steenwijkerwold. Regenten gaan akkoord met zijn ontslag, waardoor Christiaan op 30 april 1843 de Kolonie heeft verlaten. Hij vestigt zich in Monnickendam en trouwt daar op 13 juli 1851 met Neeltje van Dijk, geboren op 27 mei 1829, dochter van Willem Machielsz van Dijk die op 16 maart 1823 was getrouwd met Jansje Nieuwenhuizen, beiden afkomstig uit Monnickendam. Christiaan is dan militair. Zijn kinderen worden Jannetje (1851), Neeltje (1852), Jan (1855) en Antje (1857-1858) genoemd. Jan (1855) trouwt later met Dieuwertje van Otegem, geboren in 1856. Antje trouwt met de in 1861 geboren schipper Jan Duijf.

Christiaan is op 12 mei 1882 in Monnickendam overleden.

Wouter

De notulen van het weeshuis melden op 27 februari 1844 dat Wouter Kleijzen in de kolonie f 14,- heeft ontvangen uit de nalatenschap van Lammertje Schaatsbergen, weduwe van Arie Jansz Pool, afkomstig uit Edam. Hij is op 8 november 1844 met ontslag uit de Kolonie vertrokken. Daarna ontbreekt het spoor.

Maretje, Geertje, Klaas, Elisabeth en Antje Visser

Op de nominatie om naar Drente overgebracht te worden staan in 1833 ook de kinderen van Dirk Visser en Klaasje

Schaap. Dirk en Klaasje trouwden op 9 november 1817, een paar maanden na de geboorte van hun eerste kind.

Dirk, visser van beroep, is op 14 januari 1771 op het eiland Marken geboren als zoon van Jan Pieterse en Lobberig Jacobs. Hij is 59 jaar als hij op 26 november 1829 overlijdt en de 30e wordt begraven.

Klaasje Schaap, ook wel Klaartje genoemd, is Hervormd lidmaat in 1821, na op 13 april 1821 gedoopt te zijn na afgelegde belijdenis. Ze is op 7 mei 1833 overleden. Haar wiegje stond in den IJp waar ze op 1 november 1790 werd geboren als dochter van Klaas Schaap en Maartje Dirks Stroo.

Dirk en Klaasje krijgen vijf kinderen die alle vijf naar Drente gaan:

Maretje, geboren 21 juni 1817, de vader is onbekend. De 70-jarige vroedvrouw Maria Kaal doet aangifte en met toestemming van de moeder wordt het kind Maretje Dirks Visser genoemd.

Geertje, geboren 16 september 1821.

Klaas, geboren 12 maart 1824.

Elisabeth, geboren 28 juni 1826.

Antje, geboren 2 februari 1829.

Na het overlijden van hun moeder zijn deze kinderen op 14 augustus 1833 in Drente ingeschreven en toegevoegd aan het gezin Groenewoud/Donker.

Maretje

Op 28 maart 1838 ontvangen de de Regenten van het weeshuis een brief van Maretje Visser uit Willemsoord. Ze vraagt om 14 dagen verlof en dat wordt goedgevonden. Een maand later verschijnt Maretje voor de Regenten en laat haar verloopas aftekenen. Ze is 21 jaar, zou graag uit de Kolonie ontslagen worden en vraagt om hulp van de Regenten wanneer zij in Monnickendam terugkeert. Die hulp wordt toegezegd.

Op 28 augustus wordt er bij de Regenten echter een brief bezorgd waaruit blijkt, dat Maretje op 14 juli 1838 uit de Kolonie is gedeserteerd. Wat er van haar geworden heb ik niet kunnen achterhalen.

Geertje

Op 5 april 1845 vraagt de PC aan de SC opheldering omdat Geertje om haar ontslag heeft gevraagd vanwege meerderjarigheid. Ze zegt in 1821 geboren te zijn, maar in de Kolonie-administratie staat 1824 als geboortjaar.

Geertje is voornemens te gaan trouwen met Frans Pels uit Dordrecht en zal in die stad gaan wonen. Als blijkt dat zij metterdaad in 1821 is geboren, wordt het ontslag verleend. Op 30 mei vraagt Geertje in een keurig geschreven brief om de stukken die nodig zijn om te kunnen trouwen: haar geboortebewijs en de overlijdensakte van haar vader en moeder. Een akte van onvermogen heeft zij reeds ontvangen.

Het gaat blijkbaar allemaal wat traag, want op 20 augustus schrijft ze opnieuw een brief waarin ze vraagt of de benodigde stukken aan haar twee zusters (Elisabeth en Antje) meegegeven kunnen worden. Die zijn met verlof in Monnickendam en het spaart ook nog eens 7,5 stuiver briefport.

Dan eindigt de berichtgeving.

Klaas

Van Klaas is verder niets bekend.

Elisabeth

Elisabeth is eerst ingedeeld geweest bij het echtpaar Groenewoud/Donker maar in 1844 woont ze bij huisverzorger van Marle.

Net als haar zus Maritje heeft ook Elisabeth in november de Kolonie 'eigendunkelijk verlaten', zo meldt de PC op 26 december 1846.

Op 29 november 1847 komt het bericht dat Elisabeth in oktober 1847 weer is teruggekeerd en in augustus 1848 is overleden.

Antje is ingedeeld bij kolonist Pieter van der Veen uit Zwolle.

Op 14 juli 1849 gaat ze drie maanden met verlof en wordt 31 augustus 1849 formeel ontslagen. Op 10 juli 1850 is ze echter weer terug in Willemsoord en trouwt met kolonist en weduwnaar Doede Sjoerds van der Kooij. Na het overlijden van Doede in 1864 trouwt zij in 1866 met Jannes Wardenier.

Jan en Antje Selbits

Op 22 september 1793 trouwt in Monnickendam timmerman Johann Hendrik Selbits, op 6 november 1762 geboren in Gorleben (Thüringen, Duitsland), maar woonachtig in de purmer onder IJpendam.

De bruid is Anna Christina Berkel. Beiden behoren tot de Lutherse gemeente.

Johann overlijdt, 69 jaar oud, in Monnickendam op 29 december 1831.

Zij krijgen 5 kinderen, waaronder een tweeling:

* Maria, geb. 6 maart 1794. Zij trouwt in 1815 met Jurriaan Kool.

* Jan, geb. 8 januari 1796. Zie onder.

* Christina, geb. 14 mei 1798 in Zunderdorp.

* Anna en Hendrika Wilhelmina, geb. 16 maart 1801. Anna (Antje) overlijdt op 13.1.1822, nog maar 20 jaar.

Jan trouwt op 12 november 1820 met Grietje Gerrits Schipper. In 1824 en 1826 wordt hij herbergier genoemd. Jan Selbits, die volgens het Bevolkings-register van 1850 op dat moment een zwervend bestaan leidde, is in januari 1856 als bedelaar-kolonist opgenomen en op 30 december 1857 overleden.

De kinderen van Jan Selbits en Grietje Schipper zijn:

- * Johanna (Naatje), 14.2.1821,
- * Arend, 6.9.1822, ovl. na 10 weken op 19.11.1822
- * Jan Hendriks, geb. 24.6.1824.
- * Antje, geb. 3.1.1826,
- * Arend, 21.1.1827, overleden op 13.10.1829
- * Geertje, 17.8.1828, overl. na 3 weken 10.9.1828
- * Gerritje, 12.8.1829

Naatje, Jan, Antje en Gerritje komen in de Kolonie terecht.

Naatje wordt op 20 januari 1834 in Veenhuizen ingeschreven. Op 18 juli 1835 ontvangt de SC een brief van dit meisje waarin ze vraagt of ze met verlof mag komen 'ik en mijn broer Jan want ik ben zeer verlangend. Als gij mij dan een brief schrijft, dan moet ge schrijven aan de WelEdelen en Gestrenge heer Poelman, heer van het gesticht en of gij zoo goed wil wezen een woordje voor ons te doen bij de Voogden van de kerk. De goede god zal u daarvoor wel zegenen als gij ons met verlof laat, want dat wij hier maar enkel zijn van de gehele stad hier zijn en het ons dus zeer hart valt dat wij niet met verlof mogen'. Ze eindigt dan met: 'Nu breek ik af met de pen maar niet met mijn hart en ik blijf uw liefhebbende wees Naatje Selbits'.

In een brief aan de weduwe van Hendrik Willem Wouters (haar tante, Willempje Arends Schipper), schrijft Naatje: 'ik heb u reeds twee brieven geschreven en geen antwoord van u ontvangen, dat doet mij veel verdriet. Ook laat ik u weten dat Gerritje overleden is, op den tweeden kerstdag aan het water gestorven dat ons van herten zeer doet, maar ik hoop dat de goeden God alles ten besten mag besturen. Ook laat ik u weten dat mijn broer Jan zeer kniest, hij is ook zeer verlangend om met verlof te komen want nu gaan alle meisjes met verlof en wij dus niet. Jan wordt van dag tot dag maagerder.

Geliefde Maije, wij horen nu tegenwoordig niets meer van onze vader en wij niet weten of wij nog een vader hebben. Wij horen ook niets meer van de gehele familie dan maar enkel van u, maar niets van vaders zuster tante Maartje.

Geliefde Maije, ook laat ik u weten dat Antje ook nog frisch en gezond is maar dat zij zeer ondeugend is en dat zij niet om mij geeft en daarom verzoek ik u of ik en Jan nu snel met verlof mag komen'.

Blijkbaar is Jan ernstig ziek geweest, want hij is op elf-jarige leeftijd op 19 november 1835 in Veenhuizen overleden.

Naatje is iets meer dan tien jaat in de Kolonie geweest als zij daar op 21 mei 1844 vertrekt. In datzelfde jaar wordt ze lid van de Lutherse gemeente van Monnickendam. De attestatie is op 13 mei 1844 afgegeven door Ds. Clinga van Vledder.

Jacob en Pieter Butterman

Schilder Jacob Gerrits Butterman is op 24 februari 1799 gedoopt als zoon van Gerrit Jacobs Butterman die op 23 april 1795 te Monnickendam ondertrouwt met Meijning Jacobs Vreeling, dochter van Jacob Vreeling en Trijntje Haasman.

Jacob Butterman trouwt op 2 september 1821 met Geertruijda Willems Deun, geboren in Medemblik op 23 augustus 1800, dochter van Willem Deun en Rinske Jans.

Jacob en Geertruijda krijgen acht kinderen, waaronder Trijntje, geboren op 30 november 1829.

Na het overlijden van Geertruijda Deun op 19 februari 1835, trouwt Jacob op 24 mei 1836 met winkelierster Maria (Anna) Catharina de Hoog, geboren in 1815 te Buiksloot, dochter van Pieter den Hoog en Johanna Siermans. Uit dit huwelijk worden nog eens acht kinderen geboren, waaronder Jacob op 27 mei 1839, Pieter op 14 juli 1843 en Geertruij in 1844.

Als Jacob Butterman op 4 juni 1847 overlijdt, wordt door de familie gevraagd of Trijntje (uit het eerste huwelijk) in het weeshuis kan worden opgenomen. Dat stuit echter op moeilijkheden omdat Jacob Butterman niet tot de Hervormde Gemeente behoorde. Het lidmatenboek geeft aan dat hij zich op 10 december (het jaar wordt niet genoemd, mogelijk 1838 of daarna) 'heeft laten afscheiden van de gemeente'.

Dus viel Trijntje onder de zorg van het Algemeen Armenbestuur van de stad. Maar de Kerkeraad is het er niet mee eens en beslist dat Trijntje toch in het weeshuis moet worden opgenomen, hetgeen gebeurt op dinsdag 29 juni 1847.

Volgens het Bevolkings register van Monnickendam is Maria de Hoog, samen met haar kinderen Jacob, Pieter en Geertruij op 24 mei 1850 naar Amsterdam vertrokken. Vermoedelijk is Maria daar in 1852 overleden, waarna de kinderen naar Monnickendam moeten zijn teruggekomen.

Omdat ze bij geen enkele christelijke gemeente behoren worden Jacob en Pieter op 18 oktober 1852 in gezelschap van Frederik de Boer, in het kindergesticht van Veenhuizen geplaatst. Alle drie zijn gezond, doch 'de een zal meer dan de ander voor koloniale arbeid geschikt zijn'.

Dan blijft het stil tot 1857. Op 19 maart van dat jaar schrijft dhr. Göckel namens de rentmeesters van het Huiszittenhuis

aan de Regenten van het weeshuis een brief met het verzoek om Jacob, die inmiddels 18 jaar is geworden, te doen terugkeren. Hij wordt op 16 mei 1857 uit Frederiksoord, hoeve 46 ontslagen, waarna zijn plaats wordt ingenomen door de wees Dirk Roos.

In de weeshuisnotulen van 24 maart 1857 staat dat Jacob een plaats in nam die voor een wees van het weeshuis nodig was. Jacob is dus eigenlijk noodgedwongen ontslagen. Maar, zo wordt gezegd, als er op een later tijdstip weer een plaats beschikbaar zal komen, dan kan hij onmiddellijk weer naar Frederiksoord terug.

Het bestuur van de MIJ merkt nog op dat Jacob Butterman zich zeer goed heeft ontwikkeld en gedragen.

Ook Jacobs broer Pieter heeft een aantal jaren in Frederiksoord doorgebracht. Op 8 september 1857 schrijft de PC echter aan de Regenten van het weeshuis dat Pieter, een dag na zijn veertiende verjaardag, op 15 juli van dat jaar in Veenhuizen is overleden. Dat wordt bevestigd door het overlijdens-register van Monnickendam op 26 januari 1858.

Blijkbaar heeft Jacob het in Monnickendam toch niet kunnen bolwerken, want eind december vraagt hij aan de Regenten of hij opnieuw naar Frederiksoord mag om de plaats van zijn overleden broer Pieter in te nemen.

Maar zover komt het niet. Jacob geeft mondeling te kennen toch maar niet opnieuw naar Drente af te reizen. Vanaf dat moment wordt zijn naam niet meer genoemd. Het laatste bericht komt uit het Bevolkings Register van Monnickendam 1850/1860. Jacob is, ongehuwd, op 9 januari 1861 in Utrecht overleden.

Willem de la Cluse is op 16 oktober 1838 geboren en op de 28e te Monnickendam gedoopt. Hij is de zoon van kuiper Willem Adrianus Jacob de la Cluse, geboren in 1802 en getrouwd met Wilhelmina Vermeulen, geboren in 1798.

Op 11 september 1855 ontvangen de Regenten van het weeshuis het bericht dat Willem in Leiden in een (wees?)huis is en dat daar 25 ct per dag voor betaald moet worden. Hoe hij daar terecht is gekomen blijft onduidelijk.

Een maand later wordt Willem op 9 oktober in het weeshuis van M'dam opgenomen, maar vanwege de slechte financiële toestand van het weeshuis wordt besloten om hem naar Drente te sturen.

Op 24 november 1855, vertrekt hij, samen met de gebroeders Frantzen en onder begeleiding van de weeshuisvader, naar de Kolonie van Weldadigheid waar hij op 26 november 1855 wordt ingeschreven en ingedeeld bij Lammert Kramer.

Op 5 februari 1856 vraagt Willem ontslag uit de Kolonie omdat hij zich in de militaire dienst wil begeven. Regenten zijn akkoord.

Op 11 maart bedankt Willem de Regenten voor de verleende toestemming en vraagt 'om enig reisgeld ter bereiking van zijn doel'.

Er is briefverkeer met de Commandant van het Instructie Bataljon in Kampen over de opneming van Willem met als resultaat dat deze op 20 mei zal worden ingelijfd.

In een brief d.d. 10 juni betuigt Willem opnieuw zijn dank voor de medewerking van de Regenten.

In maart 1857 krijgt hij toestemming om als militair naar Nederlands-Indië te gaan. Op 12 mei schrijft Willem dat hij is ingelijfd bij de 3e Compagnie van het Koloniaal Leger te Harderwijk. Hij vraagt om enkele dagen verlof om voor zijn vertrek nog één keer zijn familie te mogen ontmoeten en wat reisgeld om het voornemen uit te voeren.

Dat verlof wordt hem welwillend toegestaan maar reisgeld krijgt hij niet, want 'dat kan hij wel betalen van het handgeld dat hij als soldaat heeft verkregen', aldus de Regenten.

Dan blijft het stil maar we mogen er vanuitgaan dat hij dat jaar metterdaad vertrokken is. Volgens een bericht in de 'Indische Navorscher' moet hij echter weer teruggekomen zijn, want uit dat tijdschrift komt de notitie dat de 28-jarige Willem de la Cluse in 1866 via Utrecht (opnieuw) naar Oost-Indië is vertrokken, negen jaar na zijn eerste reis. Vermoedelijk zal hij daa zijn overleden.

Anthonie en Pieter Frantzen

In het overzicht van de Kolonie van 1860 worden als bestedelingen genoemd: Pieter Frantzen, 22 jaar en Anthonie Gerardus (doopboek Arie Gerardus), 20 jaar, twee kinderen van Barend Gerrits Frantzen, geboren ca. 1797 en Trijntje Bont, geboren ca. 1809. De ouders zijn niet in Monnickendam getrouwd en daar ook niet overleden. Vermoedelijk kwamen ze uit Amsterdam.

Pieter is 5 december 1837 in Monnickendam geboren en op 7 januari 1838 in de Hervormde gemeente gedoopt; Anthonie Gerardus is op 28 oktober 1839 geboren en op 24 november gedoopt.

Op 11 september 1855 wordt er een brief van de Diakenen besproken waaruit blijkt dat de twee jongens op 11 augustus voor rekening van het weeshuis in Amsterdam zijn opgenomen, hetgeen 25 ct. per dag per persoon kost. Besloten wordt om hen naar Monnickendam te laten komen en op 11 oktober 1855 worden ze in het weeshuis van Monnickendam opgenomen. Pieter en Anthonie zijn, samen met Willem de la Cluse en begeleid door de weeshuisvader, op 24 november 1855 naar de Kolonie gezonden en op 26 november te Willemsoord ingeschreven.

Pieter is bij verschillende kolonistengezinnen ondergebracht geweest, te beginnen bij Lammert Kramer. Hij komt op 1 september 1859 in Wateren terecht (10).

Op 30 februari vraagt hij om zijn ontslag. Hij is 23 jaar en in staat zijn brood te verdienen. Omdat Pieter ziek is geworden

duurt het tot 7 april 1860 eer hij metterdaad ontslagen kon worden.

Zijn broer Anthonie is eerst ondergebracht bij kolonist Lazoe, maar op 19 mei 1859 overgeplaatst naar Wateren. Daar is hij op 31 augustus 1860 ontslagen.

Wat er van deze jongens is geworden heb ik niet kunnen achterhalen.

Frederik en Lijsbeth de Boer

Naar Drente gaan ook Frederik en Lijsje de Boer. Frederik is op 13 februari 1837, Lijsbeth op 22 mei 1842 geboren, kinderen van Jan de Boer die op 27 juli 1828 trouwt met Trijntje Veltrop. Beiden behoorden tot de Lutherse gemeente en konden niet schrijven.

Jan de Boer is op 22 februari 1799 in Purmerend geboren als zoon van Meenke de Boer en Lijsbeth Jansen.

Trijntje Veltrop, geboren op 18 november 1808, is een dochter van Lodewijk Veltrop die op 20 januari 1805 trouwt met Aaltje Krunenberg.

Trijntje is nog maar 38 jaar als zij op 1 maart 1845 overlijdt. Na het overlijden van Jan de Boer, zes jaar later op 11 december 1851, wordt op 29 juni 1852 door de Regenten van het weeshuis het verzoek van de Lutherse armenzorgers besproken of Frederik in de kolonie geplaatst kan worden. Het antwoord is ja, maar als er voor eigen (Hervormde) kinderen plaatsen op de hoeven in Drente nodig zijn, dan wordt de overeenkomst opgezegd.

De weesmeesters van het Luthers weeshuis zeggen toe jaarlijks een bedrag van f 25,- voor Frederik te zullen betalen.

Op 18 oktober 1852 is Frederik richting Drente vertrokken.

Precies een jaar later, op 18 oktober 1853 wordt er een brief van de MIJ voorgelezen waaruit blijkt, dat Frederik in augustus van dat jaar zeedienst is gegaan. Hij is op 11 augustus 1859 overleden.

Lijsje de Boer is eerst opgenomen in de bedeling van Monnickendam, maar vertrekt in september 1861 naar de kolonie en wordt daar 28 september ingeschreven.

De Regenten van het weeshuis ontvangen op 19 november 1861 een brief over Lijsje dat 5 oktober jl. op één van de hoeven is geplaatst. De brief wordt doorgestuurd naar de heer H.J. Schmidt, Regent van het Lutherse weeshuis.

Een overzicht van de bestedingen per 1 januari 1862 geeft aan dat Lijsbeth dan 19 jaar is. Ze is onhandig en nog onbekend met de arbeid.

In februari 1865 is ze terug in Monnickendam en volgens het Bevolkings Register vertrekt ze op 1 februari van dat jaar naar Broek in Waterland waar ze op 3 februari wordt ingescheven als dienstbode. Een half jaar later gaat Lijsbeth naar Purmerend.

Slotnotities

Tot zover het verhaal van gezinnen, kinderen en volwassenen uit Monnickendam die een korte of langere tijd in de Koloniën hebben doorgebracht. Uit hun geschiedenissen wordt bij tijden duidelijk, dat het verblijf aldaar lang niet altijd heeft gebracht wat Van den Bosch oorspronkelijk voor ogen stond. Immers hij had als ideaal de verdwijning van het pauperisme en het verheffen van de mens uit zijn miserabele omstandigheden door zijn leefomstandigheden te wijzigen.

Je kunt Van den Bosch typeren als een kind van zijn tijd die het denkgoed van de 'Verlichting' heeft omarmd. Een denkwijze waarin 'de optimistische gedachte van de vervolmaakbaarheid van de mens naar voren kwam' (11).

Evenals die andere 'hervormer' uit de eerste helft van de 19e eeuw, Ottho Gerhard Heldring (12), huldigde Van den Bosch de opvatting dat verkeerde liefdadigheid de mens tot een rampzalig wezen maakt. Maar in tegenstelling tot Heldring had Van den Bosch er geen besef van dat zowel de rijken als de armen de boodschap van het evangelie van Jezus Christus nodig hebben om werkelijk te veranderen.

De conclusie van mevrouw Hielkema lijkt terecht (13). 'Het is moeilijk de bemoeingen van de Maatschappij van Weldadigheid op juiste waarde te schatten. Ongetwijfeld hebben vele Monnickendammmers de Kolonie voor kortere of langere tijd bewoond. Procentueel blijkt het mij echter, dat de financiële verlichting voor de plaatselijke armenkasse niet erg groot is geweest. Het weeshuis heeft het meest de invloed van de Maatschappij gevoeld. (...) Overigens heb ik de indruk dat, omdat vele armen in Monnickendam seizoenwerklozen waren, de meesten niet in aanmerking kwamen voor wegzending, terwijl aan de andere kant de armbesturen bij voorkeur invalide (in de betekenis van 'niet geschikt' caeg) personen naar de kolonie stuurden'.

Wie de zich verdiept in de vele boeken die over de MIJ van Weldadigheid zijn verschenen ontdekt dat er voor en tegenstanders van de door Van den Bosch gekozen oplossing zijn.

Maar het kan niet ontkent worden dat 'de geschiedenis zijn naam (Van den Bosch) zal bewaren en het werk zijner weldadige zorg overbrengen tot de geslachten die na ons zullen komen'

Mr. Faber van Riemsdijk voegt daar aan toe: 'Dat werk, wij zullen het op zijn voorbeeld, zoveel het in ons is, voortzetten; wij zullen het met ijver en getrouwheid behartigen als eene kostbare nalatenschap, die ons is ten deel gevallen, overtuigd dat daartoe de meeste eer aan de nagedachtenis der afgestorvenen wordt toegebracht' (14).

Misschien is het werk van de Maatschappij van Weldadigheid wel het beste getypeerd door de titel van het boekje van L. Lambregts: een steen in de vijver. Hij schrijft: 'Zo hevig kan een wateroppervlak niet in beroering worden gebracht of na

kortere of langere tijd vloeit het in de oude toestand terug, de steen die de beroering veroorzaakte acceptierend. Zo verging het ook de Maatschappij van Weldadigheid in het immer rustige Drente' (15)

Ds. C.A.E.Groot

Dank aan iedereen die gevraagd of ongevraagd informatie heeft verstrekt over de in dit artikel genoemde gezinnen, personen of weeskinderen die in de twee artikelen zijn genoemd. Correcties en aanvullingen zijn van harte welkom bij de auteur.

E-mail: cae-groot@zonnet.nl

Noten:

1. Zie het jaarboekje van de vereniging 2001. Daarin ook een bronvermelding.
2. De notities over het leven in de Koloniën zijn niet meer dan een momentopname omdat de leef- en werkomstandigheden aan veranderingen onderhevig waren. U zult ze herkennen in de geschiedenissen van de mensen over wiens leven min of meer uitgebreid is geschreven.
3. Een afbeelding vind u in het eerste artikel op pagina 134.
4. Evenals in het eerste artikel gebruik ik de volgende afkortingen: MIJ - de Maatschappij van Weldadigheid; PC - de Permanente Commissie, het bestuurlijk orgaan van de MIJ, zetelend in Den Haag; SC -de Sub-Commissie van Monnickendam.
5. Zie voor de bereiding van deze 'soep' 'Een steen in de vijver' blz. 22v
6. Nederland in den goeden ouden tijd zijnde het dagboek van hunne reis te voet, per trekschuit en per dilligence van Jacob van Lennep en zijn vriend Dirk van Hogendorp door de Noord-nederlandsche provintin in den jare 1823'. Uitg. W. de Haan N.V. te Utrecht.
De popularisering ervan in: 'Lopen met van Lennep. De zomer van 1823. Dagboek van zijn voetreis door Nederland' door Geert Mak en Marita Matthijsen, uitg. Waanders Zwolle.
7. Het probleem werd in de tweede helft van de dertiger jaren aangepakt door op grote schaal brom als substituuut voor mest te gaan gebruiken.
8. Wie geïnteresseerd is in de geschiedenis na 1860 verwijs ik naar de aangegeven boeken in het eerste artikel.
9. In de Betuwe had men bedeljagers die de bedelaars oppakten en over de rivier zetten, zodat de Betuwe van bedelaars werd ontlast. Aangehaald in: Dispereert niet dl. 3, A en H. Algra, Wever-Franeker.
10. Wateren was een gebied in de gemeente Diever waar in 1824 een landbouwschool werd geopend die plaats bood (intern) voor zo'n zeventig leerlingen. De leerlingen kregen voortgezet onderwijs in de praktische landbouw.
11. Arbeid ter disciplineren en bestrijding, blz. 103
12. Ottho Gerhard heldring (1804-1876) is de man van de naar hem genoemde stichtingen in Hoenderlo en Zetten, inrichtingen voor maatschappelijk verworpenen en verwaarloosde jeugd.
13. Armeenzorg in Monnickendam 1795-1854, Amsterdam 1977, blz. 39.
14. Woorden, uitgesproken door Mr. Faber van Riemsdijk in september 1844, ter nagedachtenis van het overijden van Johannes van den Bosch.
15. Een steen in de vijver, blz. 5.

Bijlage

Overzicht van personen die tussen 1818 en 1861 vanuit of via Monnickendam naar de Koloniën van Weldadigheid in Drente zijn overgebracht.

Achter hun naam is vermeld (voor zover bekend): 1. plaats en jaar van geboorte, 2. plaats en jaar van overlijden, 3. de namen van de ouders.

1818

- * Jan Cornelis Westerveld, geb. Groningen
- * Vrouwtje Hendriks Krol, geb. Noordwolde

1820

- * Jan Jansz Meij, M'dam 1776; Vledder 1836; Jan Jansz Meij en Maria Ernst Bosch
- * Neeltje Keleman, Nieuwendam 1775; Vledder 1853
- * Arie Hendriks van Galen, Nootdorp 1785; Steenwijkerwold 1871; Hendrik van Galen (Kampen) en Maria Kaal
- * Trijntje Gerbrands Visser, M'dam 1791; Steenwijkerwold 1864; Gerbrand Claas Visser en Geertje Jans Visser
- * Geesje Dirks
- * Jan Ferdinand Munnich, M'dam, 1804; Watergang 1855; Ferdinand Johan Munnich en Engeltje Jans Kroon
- * Frans Berschi, M'dam 1805; M'dam 1825?; Jan Anthonie Berschi en Neeltje Karmelk
- * Grietje Berschi, M'dam 1811; M'dam 1891; ouders als boven
- * Willem Barends Groenewoud, M'dam 1781; Vledder 1830; Barend Groenewoud en Sijtje van Putten

- * Maretje Gerrits Donker, M'dam 1783; Vledder 1844; Gerrit Jacobs Donker en Neeltje van Eggen (Purmerend)
- * Christiaan Stam, M'dam 1798; Ommerschans 1845; Hendrik Christiaan Stam en Stijntje Arends van den Berg
- * Willem Pieters Leger, M'dam 1810; Pieter Gerrits Leger (Doornspijk) en Sijtje Willems de Moes
- * Willem Klaas Vreeling, M'dam 1787; Vledder 1853; Klaas Willems Vreeling en Adriaantje Kelderman (Axwijk)
- * Klaartje Jans Hartwijk, Broek in Waterland: Vledder 1868: Jan Willems Hartwijk en Trijntje Sijberts Kingma
- * Cornelis van Dijk, Buiksloot 1788; Norg 1849; Cornelis van Dijk en Maria Griffers
- * Trijntje Cornelis Boot, M'dam 1787; Norg 1861?; Cornelis Jansz Boot
- * Elisabeth Karres, M'dam 1806; Amsterdam?; Joost Karres en Eefje Wijnstok
- * Margaretha Hendriks Kok, M'dam 1806; Watergang, 1867, Hendrik Kok en Lijsbet Mol
- * Hendrik Christiaans Meijer, Edam 1803; na 1824, Christiaan Meijer en Neeltje Jans Steen
- * Willem Dirks Polman, Kampen 1806; Zwolle 1859; Dirk Willemsz Polman en Geertje Spek
- * Geertje Jans Roos, M'dam 1802; Jan Jacobs Roos en Belitje Eliasar (Oosterwolde)
- * Albert Jansz Roos, M'dam 1806; Harderwijk?; ouders als boven
- * Anna Valk, M'dam 1803: Edam 1868; Christiaan Jansz Valk (Purmerend) en Immetje Pieters Pet (Purmerend)
- * Teunis van Waveren, M'dam 1804; Noordwolde?; Arie van Waveren (Haarlem) en Maria Alblas (Haarlem)
- * Klaas van Waveren, M'dam 1807; Uitdam?; ouders als boven
- * Elisabeth van Waveren, M'dam 1812; Leiden?; ouders als boven
- * Geertje Romkes Zwarteveen, Zuidewoude/M'dam 1814; M'dam 1850; Romke Witse Zwarteveen en Sijtje Cornelis Boot
- * Sijtje Romkes Zwarteveen, Zuiderwoude/M'dam 1809; ouders als boven

1821

- * Bruijning Nicolaas Craaij, M'dam 1757; Vledder 1822; Dirk Craaij en Trijntje Karmelk

1822

- * Willem Gerrits Moen, Nieuwendam?
- * Jannetje Hogendorp, Nieuwendam?

1823

- * Hendrik Smit, Uitdam 1793; M'dam 1851
- * Maretje Hofman, Purmerland 1792; M'dam 1847; Pieter Hofman en Geesje van den Broek

1824

- * Pieter Jacobs Meij, M'dam 1766; Ommerschans 1848; Jacob Poulisz Meij en Maretje Mijnderts de Vries

1825

- * Dirk Klaver, M'dam 1791; Norg 1839; Adam Hendriks Klaver en Jannetje Dirks Taai
- * Anna Pothoven, Edam 1787; Norg 1841; Reijnier Pothoven en Meijnsje Tolts of Tolk
- * Johanna Marees, Zuiderwoude 1805; Sijmen Marees en Maria Lafarque
- * Aagje Vermeij, M'dam 1805; Pieter Pietersz Vermeij en Stijntje Dirks Bakker

1827

- * Gerrit Sisselaar, M'dam 1790: Johan Christiaan Sisselaar en Aaltje Gerrits Wilkes (Broek in Waterland)

1829

- * Pieter Lutouw (Leutouw), M'dam 1829; Bartholomeus Lutouw en Hendrica Broekhuijsen

1830

- * Jan Jansz Koedijk, M'dam 1797; Jan Koedijk en Antje Gerrits Gijssen (Broek in Waterland)

1831

- * Nicolaas Burghout, M'dam 1812; M'dam 1856; Jacobus Burghout en Maretje Schaap

1833

- * Antje Kleijnsen, M'dam 1820; Jan Kleijnsen (Zwartsluis) en Neeltje Schaatsbergen
- * Christiaan Kleijnsen, M'dam 1822; M'dam 1882, ouders als boven
- * Wouter Kleijnsen, M'dam 1824; ouders als boven
- * Antje Visser, M'dam 1829; Dirk Visser (Marken) en Klaasje Schaap (den Ijp) ouders als boven
- * Geertje Visser, M'dam 1821; ouders als boven
- * Elisabeth Vissr, M'dam 1826; M'dam 1848; ouders als boven
- * Klaas Visser, M'dam 1824; ouders als boven

- * Maretje Visser, M'dam 1817, ouders als boven
- * Jan Selbits, M'dam 1824; Veenhuizen 1835; Jan Selbits en Grietje Gerrits Schipper
- * Antje Selbits, M'dam 1826; ouders als boven.

1835

- * Jan Wesseling, Purmer 1798; Vledder 1853
- * Geertje Andries Pranger, Purmer 1790; Vledder 1845; Ariaan Gerrits Pranger en Trijntje Jans Krijgsman

1838

- * Adriaan Krunenberg, M'dam 1784; Vledder 1840; Hendrik Jans Kruunbergen (Menslage, Duitsland) en Jannetje Ariaans Appel (Zunderdorp)
- * Maretje Gerrits Hessels, M'dam 1794; Vledder 1849; Gerrit Hessels en Grietje Klaver
- * Jan Martens, Jacob Martens en Trijntje Mol?

1839

- * Lammert Kramer, Purmerend 1804; Vledder 1872; Jan Lammerts Kramer (Purmerend) en grietje Minnen (Purmerend)
- * Jan van Doorn, de Bilt 1778; M'dam 1839; Klaas van Doorn en Jannetje Capier
- * Pieter Bakker, M'dam 1806; M'dam ?; Ariaan Pieters Bakker (purmer) en Welmoet Willems Posch (Landsmeer)
- * Jan Nap of Nab, M'dam 1813; M'dam na 1850; Jacob Nap (Schermer) en Maretje Schut

1840

- * Gerrit de Vries, M'dam 1800; Gerrit Hendriks en Neeltje Soon

1846

- * Dirk Roos, Amsterdam 1846; na 1869; Antje Roos, ongehuwd

1851

- * Tijmen bij 't Vuur, M'dam 1836; Warder 1905; Cornelis bij 't Vuur en Geertje Martens Korsloot

1852

- * Jacob Butterman, M'dam 1839; Utrecht 1861; Jacob Gerrits Butterman en Maria Catharina de Hoog (Buiksloot)
- * Pieter Butterman, M'dam 1843; Norg 1858, ouders als boven

1855

- * Willem de la Cluse, M'dam 1838; Oost-Indië?, Willem Adrianus Jacob de la Cluse en Wilhelmina Vermeulen
- * Henriette Oremus, M'dam 1840; na 1859; Gerrit Bos en Hendrina Oremus (Langbroek)
- * Anthony Frantzen, M'dam 1839; Barend Gerrits Frantzen en Trijntje Boot
- * Pieter Frantzen, M'dam 1837; ouders als boven

1861

- * Frederik de Boer, M'dam 1837; 1859; Jan de Boer en Trijntje Veltrop
- * Lijsbeth de Boer, M'dam 1842; Purmerend?; ouders als boven